

POSLOVNO-KOMERCIALNA ŠOLA CELJE

Poklicna in strokovna šola

POKOJNINSKA REFORMA IN MLADI

raziskovalna naloga

Avtorici:

Milena Kukovič, 2. c PTI
Jasna Kožuh 2. c PTI

Mentorja:

Manja Ferme Rajtmajer, univ. dipl. ekon.
Aleš Confidenti, univ. dipl. organizator

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, 2010

Zahvala

Zahvaljujeva se mentorjema, Manji Ferme Rajtmajer in Alešu Confidentiju, za pomoč pri raziskovanju in dajanju nasvetov.

Jasna in Milena

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	6
1.1	OPREDELITEV PODROČJA IN NAMEN NALOGE.....	6
1.2	CILJI V RAZISKOVALNI NALOGI.....	7
1.3	HIPOTEZE.....	8
1.4	METODOLOGIJA IN OMEJITVE PRI RAZISKOVALNI NALOGI.....	8
2	RAZLOGI ZA SPREMEMBE.....	9
2.1	STARANJE PREBIVALSTVA	9
2.2	POZEN VSTOP MLADIH V DELO.....	16
2.3	DOLGOROČNO ZAGOTAVLJANJE POKOJNIN	16
3	PREDSTAVITEV OBSTOJEČE ZAKONODAJE	17
3.1	ZAKON O POKOJNINSKEM IN INVALIDSKEM ZAVAROVANJU.....	17
3.1.1	OSNOVNI POJMI	17
3.1.2	VRSTE POKOJNIN.....	17
3.1.3	VIŠINA POKOJNINE	19
3.1.4	POKOJNINSKI STEBRI PO OBSTOJEČEM SISTEMU	20
3.1.5	TEMELJNE ZNAČILNOSTI OBSTOJEČE ZAKONODAJE	22
4	PREDLAGANA POKOJNINSKA REFORMA.....	25
4.1	NOVOSTI, KI JIH PRINAŠA PREDLAGANA REFORMA.....	25
4.2	BISTVENE SPREMEMBE V OBVEZNM POKOJNINSKEM ZAVAROVANJU..	26
4.3	BISTVENE SPREMEMBE V OBVEZNM DODATNM POKOJNINSKEM ZAVAROVANJU	27
4.4	BISTVENE SPREMEMBE V PROSTOVOLJNM DODATNM POKOJNINSKEM ZAVAROVANJU	28
4.5	PRILAGODITEV SISTEMA VALORIZACIJE.....	29
4.6	IZLOČITEV ČISTIH SOCIALNIH TRANSFERJEV	30
4.7	VZPOSTAVITEV SISTEMA BRUTO POKOJNIN.....	30
4.8	POKLICNA POKOJNINA	31
5	PRAKTIČNI DEL NALOGE	32
5.1	IZBOR IN STRUKTURA VZORCA	32
6	OVREDNOTENJE HIPOTEZ	42
7	ZAKLJUČEK	43
8	LITERATURA	44

KAZALO GRAFOV

Graf 1 Staranje prebivalstva od leta 1994 do leta 2001	10
Graf 2 Naraščanje prebivalstva od leta 1971 do leta 2061	10
Graf 4 Starostna struktura prebivalstva v letih 2008 in letu 2060.....	12
Graf 5 Stopnja zaposlenosti starejših (55-64 let) od leta 2000 do leta 2008.....	13
Graf 6 Povprečna starost ob starostni upokojitvi	14
Graf 7 Padanje vrednosti povprečne pokojnine v razmerju s padanjem vrednosti starostnih pokojnin.....	15
Graf 8 Zniževanje razmerja med zaposlenimi in upokojenci ter padanje vrednosti pokojnin.....	15
Graf 9 Struktura anketirancev po spolu.....	32
Graf 10 Struktura anketirancev po starosti.....	33
Graf 11 Sprememba obstoječega pokojninskega zakona.....	34
Graf 12 Mnenje in nujnost pokojninske reforme	35
Graf 13 Vsebina pokojninske reforme	36
Graf 14 Prikaz anketirancev, ki poznajo eno od treh vsebin pokojninske reforme	37
Graf 15 Strinjanje s predlogom povišanja starostne dobe upokojevanja	38
Graf 16 Povprečna doba upokojevanja	39
Graf 17 Povprečna višina današnje pokojnine	40
Graf 18 Pokojninska osnova	41

KAZALO TABEL

Tabela 1 Povprečna pokojninska doba vseh upokojencev po spolu	13
Tabela 2 Število zavarovancev po starosti	16

POVZETEK

Spremembe, ki se bodo pojavile v pokojninski reformi so za nas mlade neizogibne. Večina mladih se ne zaveda posledic, saj to pomeni, da morda ne bomo dočakali pokojnine zaradi povišanja delovne dobe.

V raziskovalni nalogi sva raziskovali v kolikšni meri se mladi zavedajo posledic pokojninske reforme in če jo sploh poznajo. Na kratko sva opisali obstoječo pokojninsko zakonodajo in predstavili predlog sprememb pokojninske reforme, ki še niso sprejete in bi jih naj potrdili z letom 2011. Podatke sva zbirali iz sekundarnih virov in s pomočjo anketnega vprašalnika na terenu.

Ugotovili sva, da večina mladih ne pozna vsebine pokojninske reforme, vendar vseeno vedo da se pripravlja sprememba obstoječega zakona. Ugotovili sva, da se večina anketiranih ne strinja s trditvijo, da je v državi javno-finančni primanjkljaj. Ugotovili sva tudi, da se večina s predlogom povišanja starostne dobe upokojevanja ne strinja.

1 UVOD

1.1 OPREDELITEV PODROČJA IN NAMEN NALOGE

Z nalogo bova skušali raziskati načrtovane spremembe pokojninskega sistema in ugotoviti, ali so mladi seznanjeni s tem, kar jih na tem področju čaka v prihodnosti. Za to nalogo sva se odločili, ker je ta tema zelo aktualna in misliva, da je prav, da s to problematiko seznaniva mlade, saj gre v prvi vrsti tudi za njihove pokojnine. Osredotočili se bova na spremembe pokojninske reforme, na posledice teh sprememb ter na pozitivne lastnosti reforme. Prav tako bova proučili obstoječo, veljavno zakonodajo na tem področju, kar nama bo omogočilo lažjo primerjavo s predlaganimi spremembami.

Skoraj 98 % zavarovancev pokojninske družbe je zavarovano preko svojih delodajalcev, ki zanje pretežno ali v celoti vplačujejo premije. Pripravljenost zaposlenih za lastno pokojninsko varčevanje je nizka. To pomeni, da je ozaveščenost zavarovalcev glede realnega padanja javnih pokojnin nizka in da se ne zavedajo potrebe po lastni trenutni skrbi za čas upokojitve.

1.2 CILJI V RAZISKOVALNI NALOGI

Cilji v teoretičnem delu naloge

V teoretičnem delu želiva:

- Spoznati, kaj obsega predvidena pokojninska reforma;
- spoznati obstoječo ureditev tega področja;
- spoznati razloge za predlagano pokojninsko reformo;
- ugotoviti, kako se je spreminjalo prebivalstvo od leta 1990 do leta 2009;
- predstaviti možne negativne in pozitivne posledice sprejetja novega zakona;
- predstaviti zakonsko podlago izplačevanja pokojnin;
- ugotoviti, katere vrste pokojnin prejemamo upravičenci.

Cilji v praktičnem delu naloge

V praktičnem delu naloge želiva:

- spoznati, ali mladi vedo, da se pripravlja sprememba obstoječega pokojninskega sistema;
- ugotoviti, ali mladi podpirajo predlagano reformo;
- ugotoviti, ali mladi vedo, zakaj je potrebna pokojninska reforma;
- spoznati, ali mladi poznajo vsebino predlagane reforme;
- ugotoviti, katere vrste pokojnin prejemajo upravičenci;
- ugotoviti, ali mladi poznajo bistveno vsebino obstoječe zakonodaje;
- ugotoviti, ali mladi vedo, koliko znaša povprečna pokojnine.

1.3 HIPOTEZE

- **H1:** Večina mladih ve, da se pripravlja sprememba obstoječega pokojninskega zakona.
- **H2:** Večina anketirancev se strinja, da je pokojninska reforma potrebna.
- **H3:** Večina anketirancev ne pozna vsebine reforme.
- **H4:** Večina anketirancev se ne strinja o povišanju starostne dobe za upokojitev.
- **H5:** Večina anketirancev meni, da je današnja povprečna doba za upokojitev 30 let.
- **H6:** Večina anketirancev meni, da znaša povprečna pokojnina pod 500 EUR.
- **H7:** Večina anketirancev meni, da se pokojninska osnova obračuna na osnovi vseh let delovne dobe.

1.4 METODOLOGIJA IN OMEJITVE PRI RAZISKOVALNI NALOGI

Raziskovanje je potekalo v več fazah. Najprej sva se lotili pregleda sekundarnih virov, ki so kakor koli povezani s temo raziskovalne naloge, ki sva jo izbrali. Na osnovi tega sva opredelili problem, si postavili cilje in hipoteze. Sledilo je podrobnejše preverjanje sekundarnih virov (knjige, časopisi, diplomske naloge, zakonodaja, spletne strani ...), da bi s pomočjo le-teh poiskali vsaj delno rešitev zastavljenega problema. Potrebne informacije sva našli v literaturi in na spletnih straneh.

Zbrani sekundarni podatki so nama predstavljali samo osnovo za nadaljnje zbiranje primarnih podatkov in načrtovanje primarne raziskave. Izdelali sva anketni vprašalnik, s pomočjo katerega sva želeli pridobiti subjektivno mnenje naključno izbranih anketirancev o spremembi pokojninske reforme. Primarna raziskava je potekala na območju Savinjske regije na vzorcu 200 naključno izbranih anketirancev.

Raziskava je bila omejena v več pogledih. Omejevali so naju:

- pomanjkljivi viri in čas, ki sva ga imeli na voljo;
- izbor anketirancev - vzorec 200 anketirancev sicer omogoča spoznati osnovne trende, vendar je premajhen, da bi lahko rezultate posploševali, poleg tega je bil vzorec anketirancev tudi regionalno omejen;
- premalo znanja in izkušenj na tem področju.

2 RAZLOGI ZA SPREMEMBE

Slovenija spada med države, kjer je pojav naraščanja deleža starega prebivalstva zelo očiten. Poenostavljeno povedano, ta demografski proces pomeni, da je na voljo vse manj zaposlenih, ki prispevajo v malho, iz katere se financirajo pokojnine iz obveznega pokojninskega zavarovanja. Projekcije kažejo, da bo kmalu po letu 2020 število le-teh enako številu upokojencev.¹

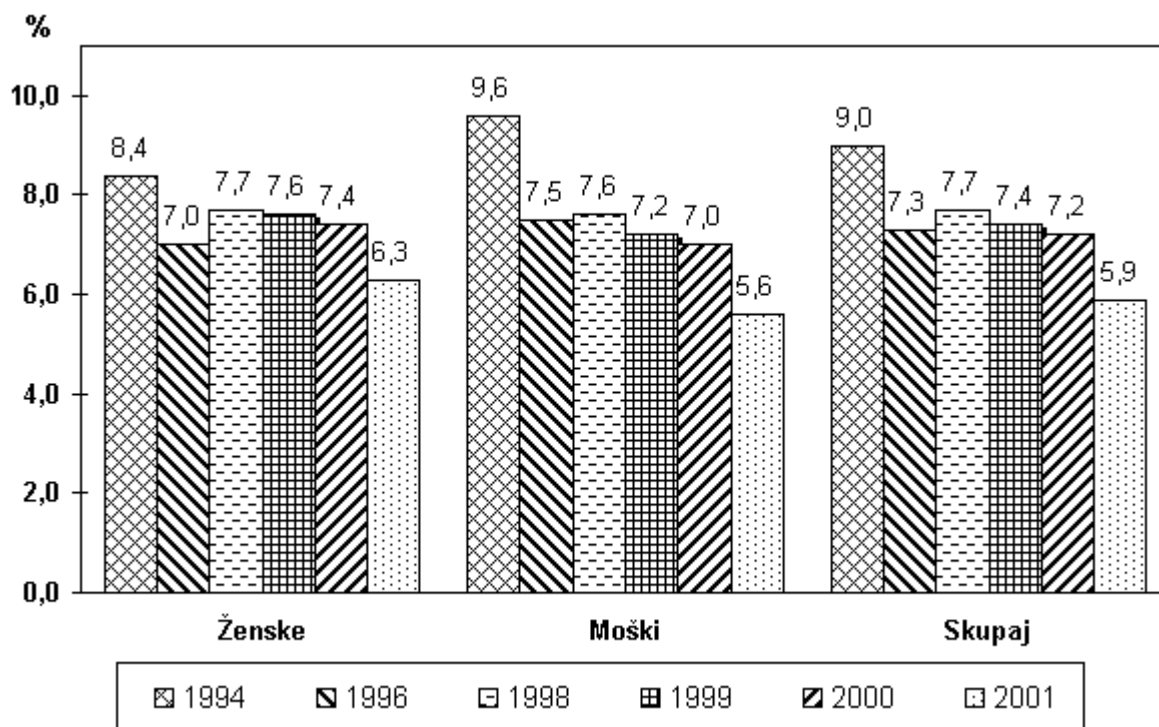
2.1 STARANJE PREBIVALSTVA²

Modernizacija obstoječega pokojninskega sistema v Sloveniji je nujna zaradi zagotavljanja finančne vzdržnosti sistema po letu 2020. Zagotavljanje trenutne ravni pokojnin po letu 2020 brez sprememb ne bo mogoče. Kljub pozitivnim učinkom pokojninske reforme iz leta 1999 bodo po letu 2020 nujno potrebne spremembe ali pa se bo pokojninska blagajna znašla v velikih težavah. Odhodki pokojninske blagajne bodo tako leta 2020 znašali 11,2 % BDP, leta 2050 pa že 18,4 % BDP. Na krhko stabilnost in nevzdržnost pokojninskega sistema je opozorila tudi gospodarska kriza, ki je prizadela ves svet. Izpad prispevkov zaradi povečanja brezposelnosti, nižjih plač in nelikvidnosti ter veljavni način usklajevanja pokojnin sta terjala dodatno intervencijo proračuna za pokrivanje primanjkljaja že v letošnjem letu, in sicer v višini 125 milijonov evrov. To je dokaz, da pokojninska blagajna ne razpolaga z nobeno rezervo, ki bi lahko pokrivala primanjkljaj, ki nastane v času krize ali podobnih izjemnih dogodkih. Demografske napovedi staranja prebivalstva so po statističnih podatkih SURS in EUROSTAT za Slovenijo v prihodnjih petdesetih letih razmeroma neugodne. Trend staranja prebivalstva naj bi bil v Sloveniji še izrazitejši kot v nekaterih drugih evropskih državah. Število starejših od 65 let naj bi se iz 325.000 v letu 2008 povečalo na 589.900 v letu 2060, kar bo predstavljalo kar 33,4 % vseh prebivalcev. Število starejših od 80 let naj bi se v istem obdobju iz 71.200 povečalo na kar 249.500, kar bo predstavljalo 14,1 % vseh prebivalcev.

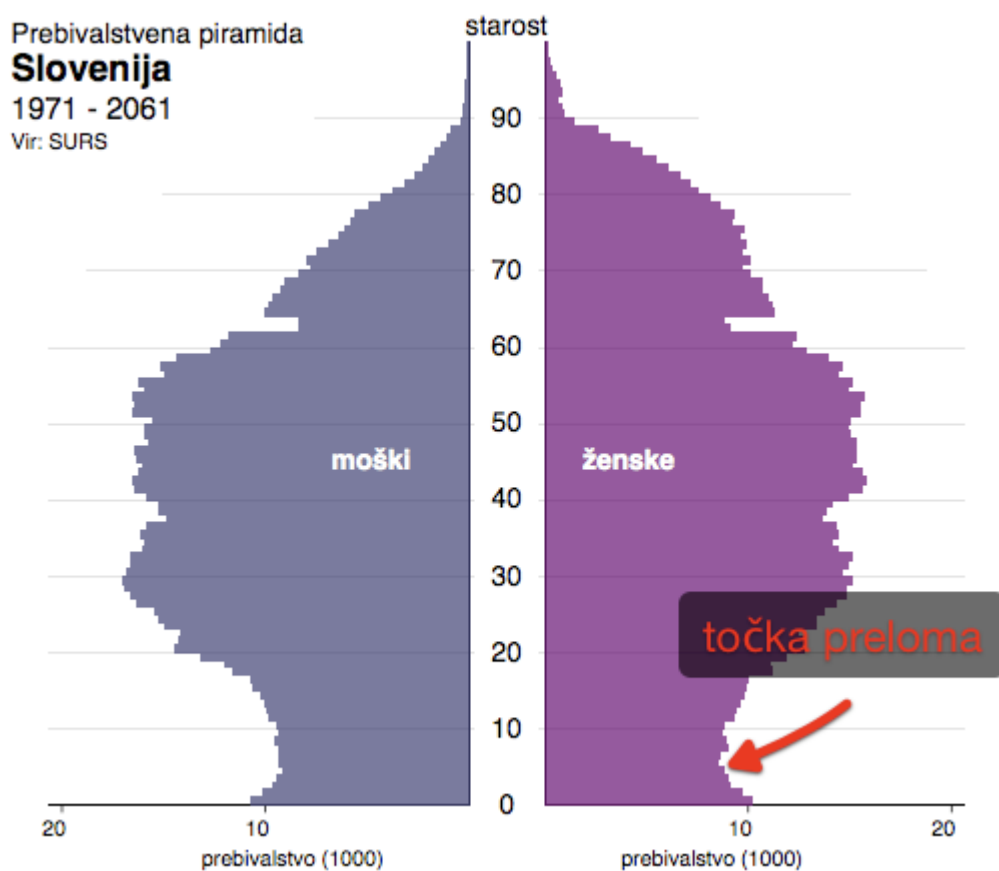
¹ Povzeto po : <http://cekin.si/clanek/zavarovanja/trije-pokojninski-stebri.html>

²

http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/gradivo_za_novinarje_modernizacija_PIZ-25-9-09.pdf

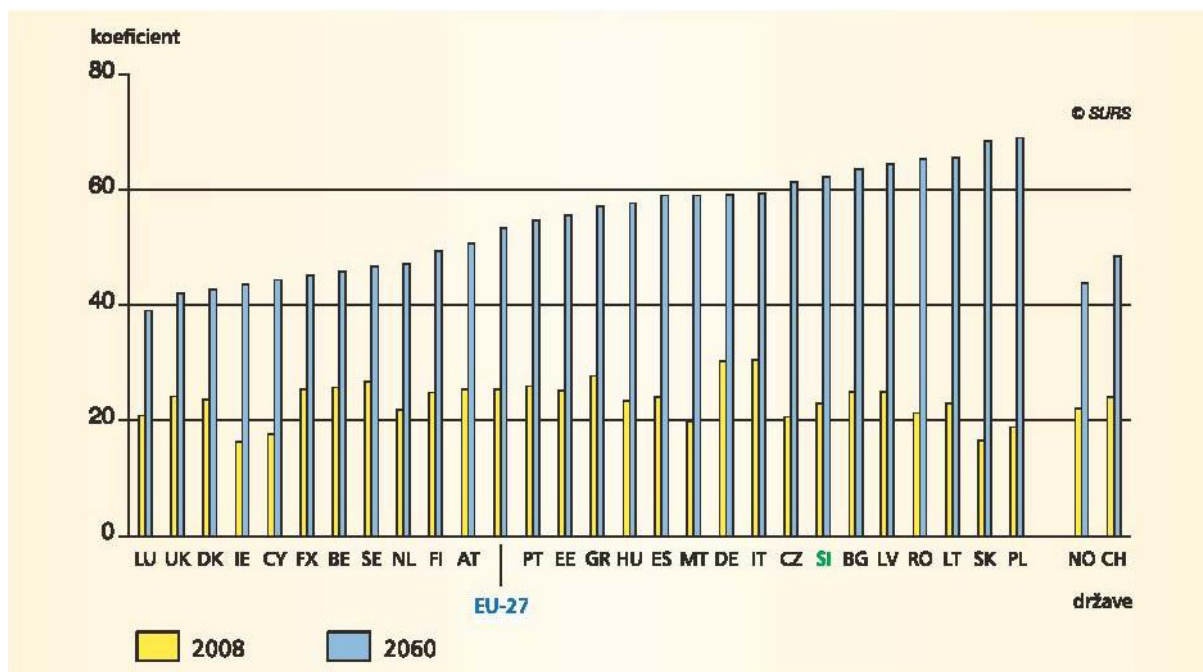

Graf 1: Staranje prebivalstva od leta 1994 do leta 2001

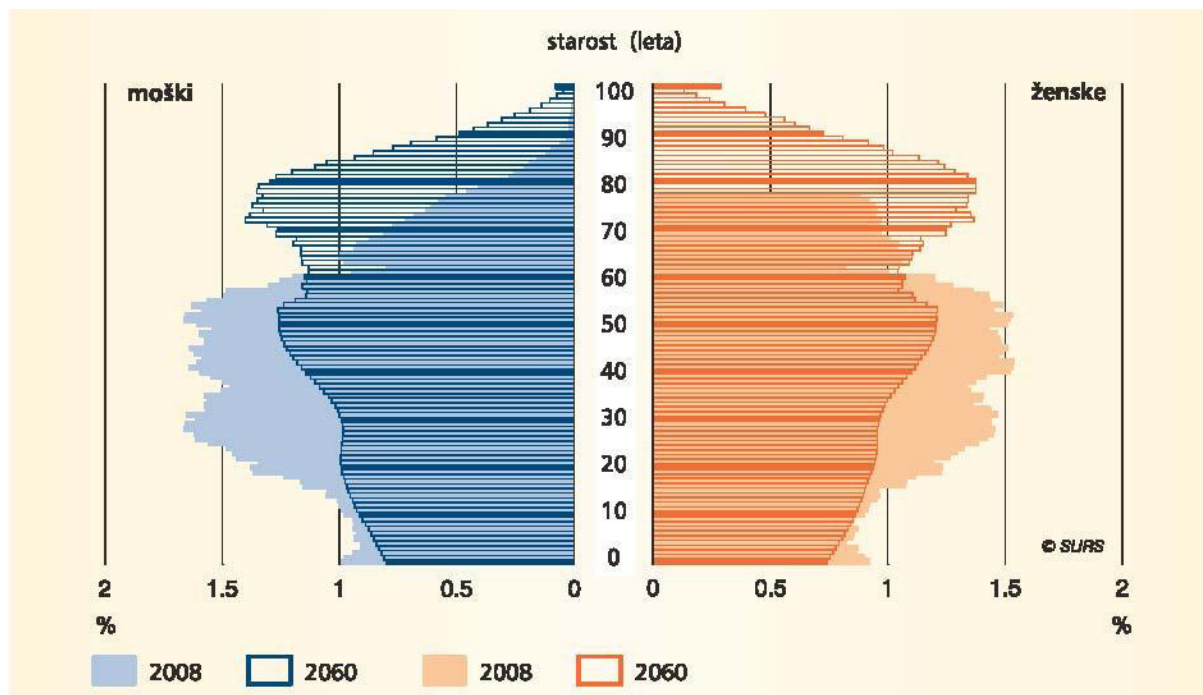
Graf 2: Naraščanje prebivalstva od leta 1971 do leta 2061

Vedno večja obremenjenost delovno sposobnega prebivalstva z vzdrževanjem neaktivnega stanja starega prebivalstva, je razvidna iz spodnjega grafa.

Graf 3: Koeficient starostne odvisnosti starih od delovno sposobnega prebivalstva

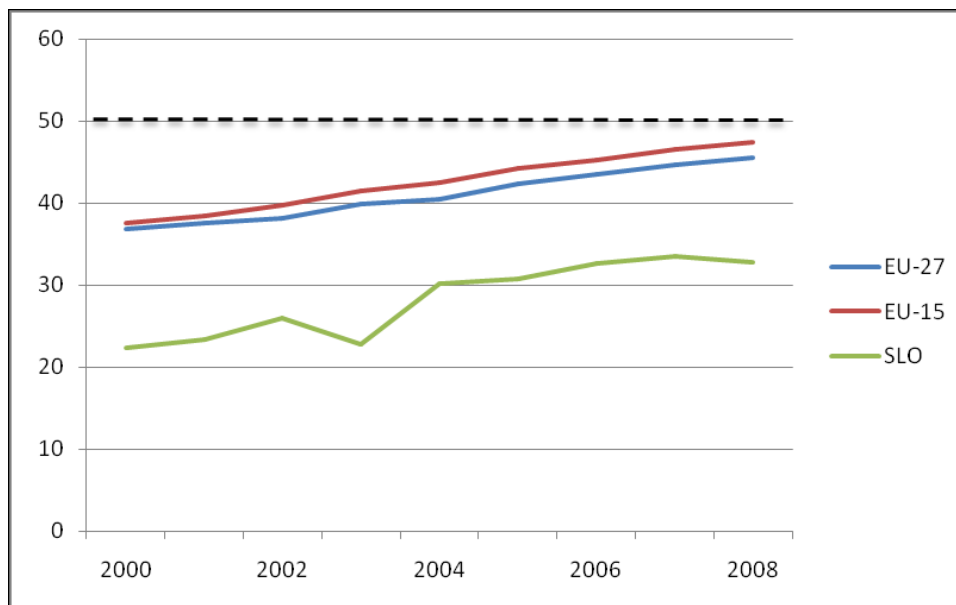
Staranje prebivalstva pa je lepo razvidno tudi iz grafa, ki ponazarja starostno strukturo prebivalstva v letih 2008 in letu 2060. Ta lepo pokaže, kako močno se bo povečal delež starejših v strukturi celotnega prebivalstva Slovenije. Težišče prebivalstva se bo iz mlajših v prihodnosti začelo močno pomikati proti starejšim.

Graf 4: Starostna struktura prebivalstva v letih 2008 in letu 2060

V zadnjih 30 letih se je pričakovana življenjska doba moškega povečala za več kot 8 let in 2 meseca na 75 let, za žensko pa za več kot 7 let in 8 mesecev na 82 let in 3 mesece. Ti podatki veljajo za Slovenijo.

Razmerje med številom zavarovancev in upokojencev je leta 1990 znašalo 2,0:1 (782.222 zavarovancev in 384.094 upokojencev), v letu 2008 pa je bilo to razmerje le še 1,7:1 (904.667 zavarovancev in 527.975 upokojencev). Zmanjševanje števila zavarovancev oz. delovno aktivnega prebivalstva v primerjavi z upokojeno populacijo pa sprošča izjemen pritisk na javnofinančno vzdržnost pokojninskega sistema. V Sloveniji se soočamo z eno najnižjih stopenj zaposlenosti starejših oseb (med 55 in 64 letom). Ta je v Sloveniji v letu 2008 znašala 32,8 %, kar je precej nižje od stopnje zaposlenosti starejših oseb v EU-27, ki znaša 45,6 % in v EU-15, kjer znaša 47,4 % (Vir: EUROSTAT).

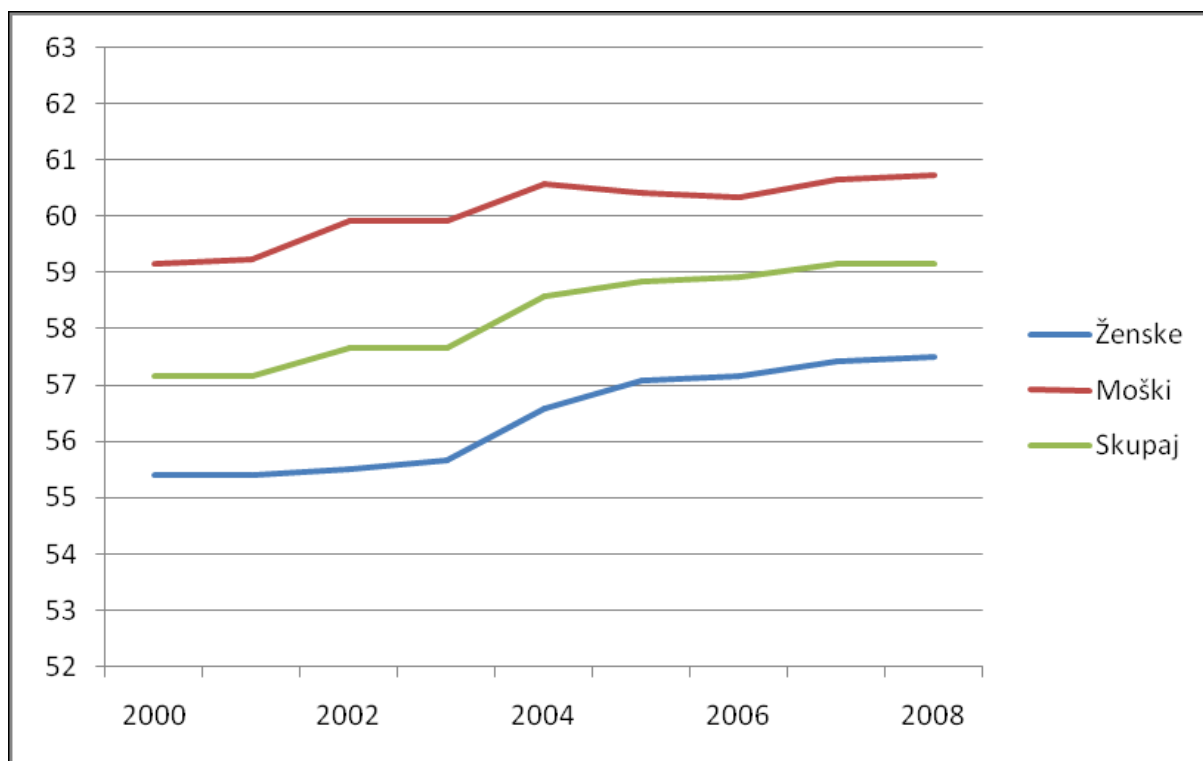

Graf 5: Stopnja zaposlenosti starejših (55-64 let) od leta 2000 do leta 2008

Nizko stopnjo zaposlenosti starejših oseb so kot eno večjih težav države izpostavile že leta 2000 na Evropskem svetu v Lizboni. Leto kasneje so se v Stockholmu zavezali k uresničitvi cilja, in sicer dvigu stopnje zaposlenosti starejših (55-64) znotraj EU do leta 2010 na 50 %, naslednje leto pa v Barceloni dodali še nov cilj večje aktivnosti starejših, in sicer kot dvig povprečne starosti umika iz trga dela v državah članicah za 5 let do leta 2010. Oba cilja sta del lizbonske strategije do leta 2010 ter Evropske politike zaposlovanja. Kljub temu da se zaposlitvena stopnja starejših v Sloveniji počasi povečuje, ostaja nizka zaposlenost starejših eden od glavnih strukturnih problemov na trgu dela. Visok je tudi delež starejših brezposelnih. Nizka zaposlitvena stopnja starejših je v Sloveniji posledica zgodnjega odhoda iz trga dela oziroma predčasnega upokojevanja, ki je bilo značilno za tranzicijsko obdobje slovenskega gospodarstva. Takrat je del aktivne populacije prešel v odkrito brezposelnost in v upokojitev zaradi sprostitev delovnopravne zakonodaje.

POVPREČNA POKOJNINSKA DOBA VSEH UPOKOJENCEV PO SPOLU po letih, stanje december																
leto	starostni						invalidski						družinski		skupaj	
	ženske		moški		skupaj		ženske		moški		skupaj		skupaj		skupaj	
	let	mes	let	mes	let	mes	let	mes	let	mes	let	mes	let	mes	let	mes
2000	30	11	36	6	33	5	22	10	27	1	25	5	28	1	30	9
2001	31	2	36	7	33	7	23	1	27	1	25	6	28	3	31	0
2002	31	5	36	9	33	10	23	3	27	2	25	7	28	2	31	2
2003	31	8	36	10	34	0	23	4	27	3	25	8	28	2	31	3
2004	31	10	36	11	34	2	23	6	27	3	25	9	28	1	31	5
2005	32	1	37	0	34	4	23	7	27	3	25	9	28	0	31	6
2006	32	3	37	2	34	6	23	8	27	3	25	10	27	11	31	9
2007	32	6	37	3	34	8	23	9	27	3	25	10	27	10	31	10
2008	32	9	37	6	34	11	23	11	27	5	26	0	28	1	32	2

Tabela 1: Povprečna pokojninska doba vseh upokojencev po spolu

Povprečna pokojninska doba vseh upokojencev v Sloveniji je decembra 2008 znašala 32 let in 2 meseca in je bila s tem daleč pod zastavljeno dobo 40 let. Povprečna pokojninska doba starostno upokojenih je znašala 34 let in 11 mesecev, invalidsko upokojenih 26 let in družinsko upokojenih 28 let in 1 mesec.

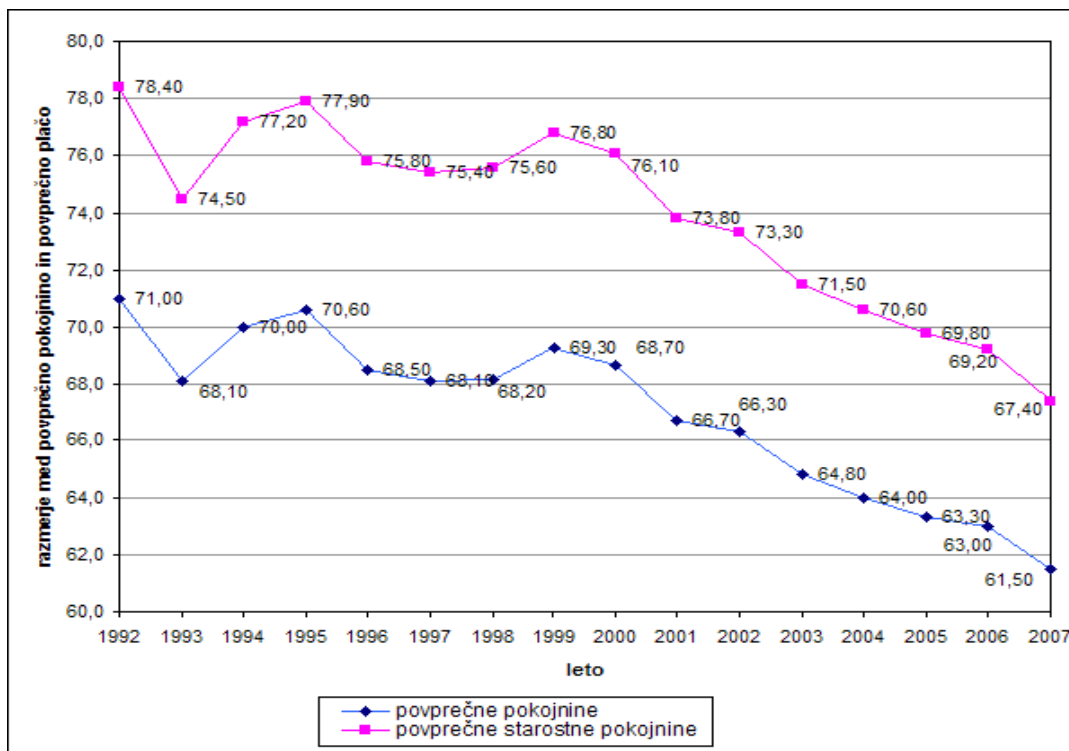

Graf 6: Povprečna starost ob starostni upokojitvi

Povprečna starost ob starostni upokojitvi je v Sloveniji decembra 2008 znašala le 57 let in 6 mesecev za ženske in 60 let in 9 mesecev za moške, kar je precej pod predvideno polno starostjo 61 let za ženske in 63 let za moške. Kljub temu da se je dejanska upokojitvena starost od leta 2000 zaradi pokojninske reforme postopoma zviševala, pa se je v minulih letih njena rast upočasnila oziroma praktično ustavila.³

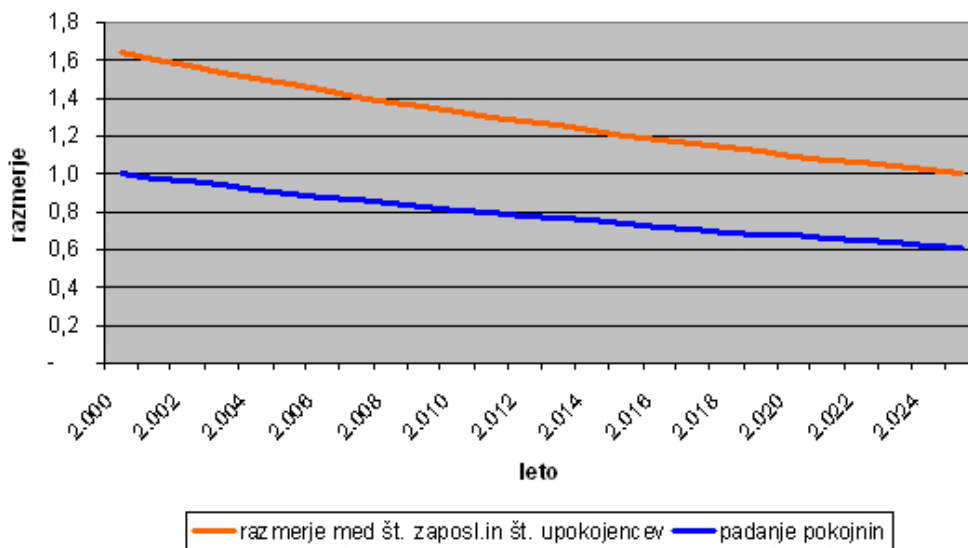
3

http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/gradivo_za_novinarje_modernizacija_PIZ-25-9-09.pdf

Graf 7: Padanje vrednosti povprečne pokojnine v razmerju s padanjem vrednosti starostnih pokojnin⁴

POTREBNO ZNŽEVANJE JAVNIH POKOJNIN

Graf 8: Zniževanje razmerja med zaposlenimi in upokojenci ter padanje vrednosti pokojnin

⁴ <http://www.cresus.si/novica.php?id=48>

2.2 POZEN VSTOP MLADIH V DELO

Mladi v Sloveniji zaradi velikega preliva v višje in visoko šolstvo razmeroma pozno vstopajo na trg dela. Podaljševanje obdobja šolanja ima za posledico izpad mladih na trgu dela. Število zavarovancev do 24 leta starosti se je tako npr. od leta 2002 do leta 2007 zmanjšalo za 12 % .

dopolnjena starost v letih	2002			2007			razlika med 2007 in 2002		
	zavarovanci	pokojninska doba		zavarovanci	pokojninska doba		zavarovanci	pokojninska doba	
	število	let	mes	število	let	mes	število	let	mes
15-19	6,307	0	9	4,802	0	9	-1,505	0	0
20-24	53,923	2	8	48,307	2	1	-5,616	0	-7
25-29	112,193	5	11	114,309	4	7	2,116	-1	-4
30-34	121.961	11	1	131,715	9	5	9,754	-1	-8

Tabela 2: Število zavarovancev po starosti

Iz podatkov je razvidno, da se je število zavarovancev v starosti med 15 in 24 let iz leta 2002 do leta 2007 zmanjšalo, kar pomeni, da so v delovno razmerje vstopili starejši. Dodaten dokaz za to trditev je tudi zmanjšanje povprečne pokojninske dobe po starosti po vseh starostnih skupinah v intervalu med 15 in 34 let.

2.3 DOLGOROČNO ZAGOTAVLJANJE POKOJNIN

Pokojninski sistem v Sloveniji deluje na podlagi tega da mlajše generacije plačujejo starejšim pokojnine. Gre za medgeneracijsko solidarnost. Problem delovno aktivnih je v tem, da mora vedno manjše število delovno aktivnega prebivalstva s svojimi prispevki financirati vedno večje število upokojencev. To neravnovesje skuša odpraviti predlagana reforma. Zdi se logično, da danes mladi ne zaupajo v javni pokojninski sistem, da bodo dobili pokojnine, oziroma o tem ne razmišljajo. Dejstvo je, da če Slovenija ne sprejme pokojninske reforme, za mlade pokojnin dejansko ne bo. S pokojninsko reformo skušajo narediti prav to, da bodo mladi čez 20-30 let imeli pokojnine iz javnega sistema. Zanimivo pa je to, da v debatah o pokojninskem sistemu v glavnem sodelujejo starejši, ki so dobro organizirani, mlajši pa ne, ker jih to ne zanima. Meniva, da bi mlade to moralo bolj zanimati, saj gre za odločitve, ki zadevajo njihovo prihodnost.

Brez pokojninske reforme bodo mladi plačevali tako visoke prispevke in davke, da za njihove plače praktično ne bo ostalo ničesar.

Pri mladih je problem tudi to, da če želijo financirati sami sebe, se morajo odpovedovati svoji tekoči potrošnji. Del svojih prihodkov, ki bi jih namenili za dopuste, potovanja, bi morali nameniti za varčevanje za pokojnine. Takšno odrekanje današnjim upokojencem ni bilo potrebno. Problem je v tem, ker mladi prepozno vstopajo v trg dela. Mladi se danes v povprečju vključujejo na trg dela pri 27, 28 letih, kar pomeni, da jim začne kasneje teči pokojninska doba, prav tako pa bodo kasneje lahko prejeli pokojnino. Prav to je eden od razlogov, zaradi katerega želijo (glede na razširjenost študentskega dela), da bi delodajalci, ki zaposlujejo študente, plačevali prispevke za pokojninsko zavarovanje. Na podlagi teh vplačil bi nekega dne študent lahko prejel tudi upravičen del pokojnine.

3 PREDSTAVITEV OBSTOJEČE ZAKONODAJE

3.1 ZAKON O POKOJNINSKEM IN INVALIDSKEM ZAVAROVANJU

V Sloveniji je bila leta 2000 izvedena pokojninska reforma, ki je upošteva to ter ostala demografska gibanja (daljša pričakovana življenjska doba žensk ter moških, manjše število rojstev ipd.), uvedla:

- daljšo delovno dobo, potrebno za pridobitev pravice do starostne pokojnine ter njeno nadaljnje podaljševanje (trenutno veljavni pogoji so objavljeni na spletni strani SPIZ);
- zniževanje pokojnin iz blagajne ZPIZ (zniževanje pokojninske osnove; postopno povečevanje let za odmero pokojninske osnove);
- uvedbo drugega ter tretjega pokojninskega stebra.

3.1.1 OSNOVNI POJMI

Pokojnina je mesečni denarni prejemek, ki si ga zavarovanci zagotovijo na osnovi obveznega pokojninskega zavarovanja pri državnem pokojninskem zavodu (v nadaljevanju PZ), dopolnilnega zavarovanja pri isti zavarovalnici in na osnovi zavarovanj pri komercialnih zavarovalnicah.

3.1.2 VRSTE POKOJNIN

- Starostna pokojnina
- Invalidska pokojnina
- Vdovska pokojnina
- Družinska pokojnina
- Vojaška pokojnina

STAROSTNA POKOJNINA⁵

Delna pokojnina je starostna pokojnina, ki se delavcu, ki je po upokojitvi ostal oziroma ponovno vstopil v delovno razmerje s skrajšanim delovnim časom, izplačuje v sorazmerju s skrajšanjem polnega delovnega časa.

Pravico do delne pokojnine pridobi zavarovanec, ki je izpolnil pogoje za pridobitev starostne pokojnine, če je v delovnem razmerju z največ polovico polnega delovnega časa. Delna pokojnina se odmeri v višini polovice starostne pokojnine, do katere bi bil zavarovanec upravičen na dan uveljavitve delne pokojnine.

V letu 2008 je znašala povprečna starostna pokojnina 603,17 EUR.

⁵ <http://e-uprava.gov.si/e-uprava/dogodkiPrebivalci.euprava?zdid=690&sid=361>

INVALIDSKA POKOJNINA

Pravico do invalidske pokojnine pridobi:

- zavarovanec, pri katerem je nastala invalidnost I. kategorije;
- zavarovanec, pri katerem je nastala invalidnost II. kategorije in ni zmožen za drugo ustrezno delo brez poklicne rehabilitacije, le-ta pa mu ni zagotovljena, ker je star nad 50 let;
- zavarovanec, pri katerem je nastala invalidnost II. ali III. kategorije in mu ni zagotovljena ustrezna zaposlitev oziroma prerazporeditev, ker je že dopolnil 63 let starosti (moški) oziroma 61 let starosti (ženska).

Če je invalidnost posledica poškodbe pri delu ali poklicne bolezni, pridobi oseba pravico do invalidske pokojnine ne glede na dopolnjeno pokojninsko dobo, če pa je njen vzrok posledica bolezni ali poškodbe izven dela, pa pod pogojem, da je zavarovanec ob nastanku invalidnosti dopolnil pokojninsko dobo, ki pokriva najmanj tretjino razdobja od dopolnjenega 20. leta starosti do nastanka invalidnosti.

Zavarovanec, pri katerem je nastala I. kategorija invalidnosti pred dopolnjenim 21. letom starosti, pridobi pravico do invalidske pokojnine, če je bil ob nastanku invalidnosti vključen v obvezno zavarovanje ali, če je dopolnil najmanj tri mesece zavarovalne dobe. Če je invalidnost I. kategorije nastala po dopolnjenem 21. letu starosti, vendar pred 30. letom, pridobi zavarovanec pravico do invalidske pokojnine, če z dopolnjeno pokojninsko dobo pokriva 1/4 obdobja od dopolnjenega 20. leta starosti pa do dneva nastanka invalidnosti. Povprečna invalidska pokojnina leta 2008 je znašala 483,45 EUR.

VDOVSKA POKOJNINA

Vdovska pokojnina je pokojninski prejemek, ki pripada preživelemu zakonskemu partnerju oziroma ob izpolnjevanju določenih pogojev tudi razvezanemu zakoncu ali partnerju v zunajzakonski skupnosti, umrlega zavarovanca ali uživalca pokojnine, če izpolnjuje pogoje, ki jih določa Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

Za pridobitev pravice do vdovske pokojnine morajo biti izpolnjeni pogoji tako na strani umrlega kot tudi tistega, ki uveljavlja to pokojnino.

Vdova, vdovec oziroma drugi zavarovančevi družinski člani pridobijo pravico do pokojnine po umrlem zavarovancu, če je umrl zavarovanec dopolnil najmanj pet let zavarovalne ali najmanj deset let pokojninske dobe ali izpolnjeval pogoje za pridobitev pravice do starostne ali invalidske pokojnine ali bil prejemnik katere od teh pokojnin oziroma upravičen do pravic na podlagi invalidnosti. Če je bila smrt posledica poškodbe pri delu ali poklicne bolezni, pridobi vdova oziroma vdovec pravico do vdovske pokojnine ne glede na to, koliko pokojninske dobe je dopolnil umrl. Vdova oziroma vdovec pridobi pravico do vdovske pokojnine praviloma pri starosti 53 let. Vdova oziroma vdovec, ki ob smrti svojega partnerja ni bil zavarovan(a), pridobi pravico do vdovske pokojnine, če je tedaj dopolnil(a) 48 let. Ne glede na starost lahko pridobi pravico do vdovske pokojnine vdova oziroma vdovec, če je ob smrti zavarovanca ali prejemnika dajatev iz tega zavarovanja popolnoma nezmožen(a) za delo ali je to postal(a) v enem letu po smrti ali ji(mu) je ostal otrok ali več otrok, ki jih je dolžna(an) preživljati.

Povprečna vdovska pokojnina leta 2008 je znašala 416,36 EUR.

DRUŽINSKA POKOJNINA

Družinska pokojnina je pokojninski prejemek, ki pripada družinskim članom umrlega upokojenca ali zavarovanca, ki je dopolnil določeno pokojninsko dobo, če izpolnjujejo pogoje v skladu z Zakonom o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

Pravico do družinske pokojnine lahko pridobijo otroci (zakonski ali nezakonski ter posvojenci), pastorki, vnuki in drugi otroci brez staršev, ki jih je umrli preživljal, starši (oče in mati, očim in mačeha) in posvojitelji, ki jih je umrli preživljal ter bratje in sestre umrlega, ki jih je preživljal do svoje smrti, če nimajo lastnih sredstev za preživljanje.

Da bi družinski člani po umrlem lahko pridobili pravico do družinske pokojnine, morajo biti na strani umrlega zavarovanca izpolnjeni enaki pogoji, kot se zahtevajo za pridobitev pravice do vdovske pokojnine.

Otroku gre pravica do dopolnjenega 15. leta starosti oziroma do konca šolanja, vendar največ do dopolnjenega 26. leta starosti.

Starši, ki jih je umrli preživljal do svoje smrti, lahko pridobijo pravico, če so do smrti umrlega dopolnili 58 let starosti (starost se za oba spola v prehodnem obdobju postopno zvišuje), ne glede na starost pa, če so bili ob njegovi smrti popolnoma nezmožni za delo.

Bratje in sestre umrlega zavarovanca, ki jih je zavarovanec preživljal do svoje smrti, pridobijo pravico do družinske pokojnine, če izpolnjujejo pogoje, ki so določeni za otroke ali pogoje, ki so določeni za starše umrlega zavarovanca. Povprečna družinska pokojnina leta 2008 je znašala 416,36 EUR.

3.1.3 VIŠINA POKOJNINE⁶

Med moškimi s starostno pokojnino je bilo leta 1999 24,9 odstotka takšnih, katerih pokojnina je bila nižja od 60 odstotkov povprečne neto plače. Leta 2008 pa je bilo takšnih že 29 odstotkov.

Med ženskami s starostno pokojnino je bil delež tistih, ki so prejemale pokojnino, nižjo od 60 odstotkov povprečne neto plače, višji. Leta 1999 je bilo takšnih 51,8 odstotka, leta 2008 pa 55,7 odstotka.

Poslabševanje položaja starostnih upokojencev pa ni bilo značilno za celotno obdobje med letoma 1999 in 2008. Med letoma 1999 in 2001, torej pred učinkovanjem leta 1999 sprejete pokojninske reforme, se je celo nekoliko izboljšal.

Delež prejemnikov starostne pokojnine, nižje od 60 odstotkov povprečne neto plače, se je zmanjšal s 24,9 odstotka na 23,2 odstotka pri moških in z 51,8 odstotka na 49,1 odstotka pri ženskah.

⁶ <http://www.findinfo.si/dnevnevsebine/Novice.aspx?id=49051>

Po letu 2001 se je položaj upokojencev slabšal. Delež moških s starostno pokojnino, nižjo od 60 odstotkov plače, se je povečal na 28,7 odstotka in leta 2004 dosegel celo 30,5 odstotka. Delež žensk s takšno starostno pokojnino pa se je leta 2002 povečal na 55,8 odstotka in v letu 2004 celo na 57,9 odstotka.

Položaj se je leta 2005 zaradi spremenjenega načina usklajevanja pokojnin znova nekoliko izboljšal. Med starostnimi upokojenci je bilo takrat 25,4 odstotka takih, ki so prejeli nižjo starostno pokojnino od 60 odstotkov povprečne neto plače, med starostnimi upokojenkami pa je bilo takšnih 52,1 odstotka.

V letu 2008 je znašala povprečna mesečna neto plača 899,80 EUR (v decembru 2008 938,66 EUR), povprečna mesečna neto starostna pokojnina 603,72 EUR (v decembru 2008 602,90 EUR), povprečna mesečna neto invalidska pokojnina 483,65 EUR (v decembru 2008 483,07 EUR), povprečna mesečna neto družinska oz. vdovska pokojnina 416,36 EUR (v decembru 2008 416,75 EUR) ter povprečje vseh pokojnin 554,16 EUR (v decembru 2008 554,34 EUR).

Od 1. januarja 2008 dalje je znašala najnižja pokojninska osnova 517,40 EUR. Najvišja pokojninska osnova pa 2.069,60 EUR.

3.1.4 POKOJNINSKI STEBRI PO OBSTOJEČEM SISTEMU⁷

Vsak pokojninski sistem v osnovi sestavljata dva elementa, in sicer prispevki zaposlenih ter prejemki upokojencev. Različna organiziranost teh dveh elementov pa določa naravo pokojninskega sistema. V Sloveniji je pokojninski sistem sestavljen iz treh podsistemov oziroma stebrov. Ti so:

- prvi pokojninski steber – obvezno pokojninsko zavarovanje;
- drugi pokojninski steber – poklicne pokojninske sheme;
- tretji pokojninski steber – pokojninsko zavarovanje na podlagi individualnega varčevanja za starost.

Prvi pokojninski steber

Gre za del pokojninskega sistema, ki ga ljudje še najbolj poznajo ter v večini primerov pomeni tudi edini vir denarnih prihodkov v obdobju po upokojitvi. Obvezno pokojninsko zavarovanje je določeno z zakonom (Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1-UPB4, Ur. l. RS št. 109/06). Temelji na načelu medgeneracijske solidarnosti, kar pomeni, da mlajše delovno aktivne generacije zavarovancev vplačujejo prispevke v pokojninsko blagajno z »upanjem«, da bodo tudi oni v starosti prejeli pokojnine na podlagi zbranih sredstev tedaj delovno aktivne generacije zavarovancev. V tem primeru se sredstva zavarovancev ne zbirajo na posebnih varčevalnih računih, prejemki oziroma pravice iz prvega stebra pa so le deloma povezani s prispevki v ta steber. V prvi steber se torej preko prispevka za socialno zavarovanje zbirajo sredstva zaposlenih, delodajalcev ter samozaposlenih, s katerimi upravlja država preko ZPIZ-a, po načelu solidarnosti ter vzajemnosti.

Zaposleni se vključeni v obvezno pokojninsko zavarovanje ne morejo izogniti, je pa mogoča prostovoljna vključenost v ta steber za ljudi v posebnih življenjskih situacijah.

⁷ <http://cekin.si/clanek/zavarovanja/trije-pokojninski-stebri.html>

Drugi pokojninski steber

V okviru drugega stebra ločimo obvezno ter prostovoljno dodatno zavarovanje.

Pred pokojninsko reformo leta 2000 je Slovenija poznala institut beneficirane delovne dobe za zaposlene, ki opravljajo posebno težka in zdravju škodljiva dela oziroma naloge, ki jih po določeni starosti ni mogoče več uspešno poklicno opravljati. Namesto beneficirane delovne dobe je od 1. januarja 2001 uvedeno obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje.

Pri prostovoljnem pokojninskem zavarovanju, kjer se sredstva v nasprotju od obveznega pokojninskega zavarovanja (prvi steber) dolgoročno nalagajo, ločimo:

- kolektivno prostovoljno pokojninsko zavarovanje in
- individualno prostovoljno pokojninsko zavarovanje.

Pri kolektivnem dodatnem pokojninskem zavarovanju sredstva v posebej oblikovane pokojninske načrte pri IZBRANIH PONUDNIKIH prispevajo deloma (ali v celoti) podjetje, deloma zaposleni. Pogoji za vključenost podjetja v pokojninski načrt je, da se zanj odloči vsaj 51 odstotkov zaposlenih. Za podjetje pomenijo prispevki davčno olajšavo, saj se zanje zmanjša osnova za davek od dobička. Prav tako pa se za premije dodatnega pokojninskega zavarovanja, ki jih v korist zaposlenega plačuje delodajalec, zaposlenemu ne povečuje osnova za dohodnino, zanje ni prispevkov za socialno varnost in ne davka na izplačane plače. Sicer mora delodajalec v primerih, ko želi nagraditi delavca, za ta izplačila obračunati prispevke in davke, zaposlenim pa se z njimi tudi povečuje osnova za dohodnino. Posamezniki, samozaposlene osebe in pretežni lastniki gospodarskih družb (več kot 25-odstotno lastništvo), ki so tam tudi zaposleni, se v to obliko zavarovanja ne morejo vključiti.

Pri individualnem dodatnem pokojninskem zavarovanju premijo vplačuje zaposleni sam in je tudi edini, ki je deležen davčnih olajšav iz tega naslova. Ob tem je vredno opozoriti, da so vplačila v dodatno pokojninsko zavarovanje od leta 2007 naprej edina davčna olajšava, ki jo poleg vzdrževanih družinskih članov lahko uveljavljate pri dohodnini. Najvišji znesek, ki je predmet davčne olajšave v letu 2008, znaša 5,844 odstotka bruto plače, vendar ne več kot 2.526,23 evra.

Če vplačane premije zavarovanca in delodajalca presegajo zakonsko določeni maksimalni znesek, olajšavo torej prednostno uveljavlja delodajalec.

Pri prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanjih bi bilo smiselno omeniti še kolektivno dodatno pokojninsko zavarovanje za javne uslužbenke. Zanje so država kot delodajalka in sindikati v zameno za odpoved uskladitvi izhodiščne plače v avgustu 2003, dodatno pokojninsko zavarovanje uredili s posebnim zakonom. V ta namen je država ustanovila zaprt vzajemni pokojninski sklad, za upravljavca sklada pa je bila izbrana Kapitalska družba.

Za sklenitev zavarovanj iz drugega stebra je nujna vključenost v obvezno pokojninsko zavarovanje, zato za vse, ki ne izpolnjujejo teh pogojev, ostaja na voljo še tretji steber.

Tretji pokojninski steber

Predstavljajo različne oblike individualnih prostovoljnih zavarovanj, s katerimi se posamezniki, ne glede na zaposlitveni status, po svojih finančnih zmožnostih ter željah odločajo za različne načine varčevanja za starost, in sicer pri različnih ponudnikih – v večini primerov pri zavarovalnicah ter bankah, deloma tudi vzajemnih skladih.

Predvsem so to različne oblike življenjskih zavarovanj, kjer se sredstva po principu naložbenega sistema zbirajo na varčevalnih računih vlagateljev, se kapitalizirajo in so posamezniku ob upokojitvi na voljo v obliki rent ali v enkratnem znesku. Bistveni značilnosti te oblike pokojninskega zavarovanja sta dolgoročnost vlaganja ter manjše davčne spodbude s strani države.

3.1.5 TEMELJNE ZNAČILNOSTI OBSTOJEČE ZAKONODAJE⁸

Starostne pokojnine

- zavarovanec pridobi pravico do starostne pokojnine pri starosti 58 let, če je dopolnil 40 let pokojninske dobe (moški), oz. 38 let pokojninske dobe (ženske)
- zavarovanec pridobi pravico do starostne pokojnine pri starosti 63 let (moški) oz. 61 let (ženske) če je dopolnil 20 let pokojninske dobe.
- zavarovanec pridobi pravico do starostne pokojnine pri starosti 65 let (m) oz. 63 (ženske), če je dopolnil najmanj 15 let delovne dobe.

Bonus

Zavarovanec, ki je izpolnil pogoje za pridobitev pravice do starostne pokojnine in ostane v zavarovanju po dopolnitvi 63 let starosti (moški) oziroma po dopolnitvi 61 let starosti (ženske), se pokojnina, ki mu je odmerjena glede na pokojninsko dobo in pokojninsko osnovo, poveča za vsak mesec zavarovanja po dopolnitvi navedene starosti, na naslednji način:

Starost ob upokojitvi: Odstotek povečanja na mesec moški/ženske:

- moški od 63. do 64. leta, ženske od 61. do 62. leta 0,3 %;
- moški od 64. do 65. leta, ženske od 62. do 63. leta 0,2 %;
- moški od 65. do 66. leta, ženske od 63. do 64. leta 0,1 %;
- moški 66 let in več, ženske 64 let in več 0,0 %

Malus

Zelo pomembno ob tem je opozoriti, da so odbitki pokojnine trajni, in predlog prinaša ugodnejšo odmero pokojnine zavarovancu z delovno dobo, daljšo od polne delovne dobe.

⁸ Kalčič Miran, Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, 2002

Znižanje starostne meje zaradi zaposlitve pred 18 letom starosti

Ženski, ki se je v obvezno zavarovanje vključila, preden je dopolnila 18 let starosti, se starostna meja zniža za ves čas trajanja obveznega zavarovanja pred dopolnjenim 18 letom starosti, vendar največ do 55 let.

Pokojninska osnova

1. Starostna pokojnina se odmeri od mesečnega povprečja plač, ki jih je zavarovanec prejel, oz. zavarovalnih osnov, od katerih so mu bili obračunani prispevki, v katerih koli zaporednih 18 letih zavarovanja po 1.1.1970, ki so zanj najugodnejša.
2. Za leto zavarovanja se upošteva koledarsko leto, v katerem je zavarovanec prejemal plačo oz. nadomestilo plače za najmanj 6 mesecev zavarovanja oz. v katerem so bili najmanj za 6 mesecev plačani prispevki od zavarovalne osnove.
3. Za izračun pokojninske osnove se ne upoštevajo plače, nadomestila plače, oz. zavarovalne osnove iz koledarskega leta, v katerem zavarovanec uveljavlja pravico do pokojnine.
4. Za izračun pokojninske osnove po tem zakonu se vzamejo plače oz. osnove, od katerih so bili plačani prispevki, zmanjšane za davke in prispevke, ki se obračunavajo in plačujejo od plače po povprečni stopnji v RS.
5. Povprečne stopnje davkov in prispevkov iz prejšnjega odstavka ugotovi in določi minister pristojen za finance.
6. Minister pristojen za delo, predpiše metodologijo za določitev plač, ki se upoštevajo pri izračunu pokojninske osnove.

Državna pokojnina

1. Oseba s stalnim prebivališčem v RS, ki nima pravice do pokojnine po tem zakonu, iz tujega javnega pokojninskega sistema oz. po drugih predpisih, in katere lastni dohodki ne presegajo premoženjskega cenusa za pridobitev pravice do varstvenega dodatka po tem zakonu, pridobi pravico do državne pokojnine, če:
 - je dopolnila 65 let starosti in
 - je med 15 in 65 letom starosti najmanj 30 let imela prijavljeno stalno prebivališče v RS.
2. Državna pokojnina iz prejšnjega odstavka znaša 33,3 % najnižje pokojninske osnove.
3. Oseba, ki je opravičena do samostojne družinske oz. vdovske pokojnine, ki ne dosega zneska državne pokojnine, lahko ob pogojih iz prvega odstavka tega člena namesto te pokojnine uveljavi pravico do državne pokojnine.

Štetje delovnih let od višje starostne meje

- 4 Zavarovancu, ki je pridobil višjo strokovno izobrazbo, se delovna leta štejejo od dopolnjenega 23 leta starosti. Zavarovancu, ki je pridobil visoko strokovno ali univerzitetno izobrazbo se delovna leta štejejo od dopolnjenega 26. leta starosti.
- 5 V delovna leta se zavarovancu ne šteje čas služenja vojaškega roka, opravljanja nadomestne civilne službe ali usposabljanje za rezervni sestav policije in čas, v katerem je bil prijavljen pri zavodu za zaposlovanje kot brezposelna oseba ali iskalec zaposlitve.
- 6 Če se zavarovancu čas študija, čas služenja vojaškega roka, čas opravljanja nadomestne civilne službe ali usposabljanja za rezervni sestav policije ali čas, v katerem je bil

prijavljen pri zavodu za zaposlovanje kot brezposelna oseba ali iskalec zaposlitve, šteje v zavarovalno dobo, se mu starostna meja iz prvega odstavka tega člena zniža za toliko mesecev, kolikor znaša njegova zavarovalna doba po tem odstavku.

Kmetije

in člani kmečkih gospodarstev ter druge osebe, ki v RS samostojno opravljajo kmetijsko dejavnost, kot edini ali glavni poklic, se obvezno zavarujejo, če ob vložitvi prijave v zavarovanje:

- niso mlajši od 15 let in imajo zdravstveno spodobnost za opravljanje kmetijske dejavnosti, ki jo ugotavlja služba medicine dela in
- na zavarovanega člana dosegajo najmanj tolikšen katastrski dohodek ali drug dohodek kmečkega gospodarstva, ki ustreza znesku minimalne plače.

Kot kmečko gospodarstvo se šteje življenjska skupnost, skupna proizvodnja in poraba prihodkov vseh članov kmečkega gospodarstva, ne glede na sorodstvene vezi, pod pogojem, da se najmanj 1 član gospodarstva ukvarja s kmetijstvom kot edino ali glavno dejavnostjo.

Kot drugi dohodki kmečkega gospodarstva v smislu prvega odstavka tega člena se štejejo prihodki, od katerih se plačuje davek iz kmetijske dejavnosti, ter prihodki iz drugih dejavnosti, kot so prihodki iz perutninarstva, živinoreje, čebelarstva, ribištva in drugih kmetijskih dejavnosti.

4 PREDLAGANA POKOJNINSKA REFORMA

4.1 NOVOSTI, KI JIH PRINAŠA PREDLAGANA REFORMA⁹

- zvišanje polne upokojitvene starosti na 65 let tako za moške kot za ženske (zdaj 63 let za moške in 61 let za ženske);
- zvišanje minimalne starosti za upokojitev na 60 let (zdaj za moške 58 let ter za ženske 56 let in štiri mesece);
- bonusi in malusi bodo znašali 0,3 odstotka na mesec pred dopolnjeno polno starostjo ali po njej ali 3,6 odstotka na leto (zdaj velja bonus v višini 0,3 odstotka na mesec prvo leto po dopolnjeni polni starosti, 0,2 odstotka drugo leto in 0,1 odstotka tretje leto, malusi se za moške zvišujejo od 0,1 odstotka v letu pred polno starostjo do 0,3 odstotka za pet let pred polno upokojitveno starostjo);
- bonus za tiste, ki ostanejo v zaposlitvi tudi po dopolnjeni delovni dobi, bodo znašali dva odstotka na vsako dodatno leto (zdaj postopno upadanje višine bonusa od 3 do 1,5 odstotka za vsako nadaljnje leto v službi po dopolnjeni delovni dobi, ki znaša za moške 40 in za ženske 38 let);
- črtanje časovnih bonusov za vojaščino, študij in otroke (zdaj velja znižanje starostne meje za enega otroka pet mesecev, za dva otroke 12 mesecev in 15 dni, za tri otroke 22 mesecev in 15 dni, za četrtega in vsakega naslednjega otroka pa dodatnih 12 mesecev in 15 dni; starost za ženske je omejena na 53, za moške pa na 58 let);
- podaljšanje obračunskega obdobja za odmero pokojnine iz sedanjih najugodnejših zaporednih 18 na 35 let;
- nova valorizacija pokojnin; predviden je tako imenovani švicarski model, ki upošteva polovično rast plač in polovično inflacijo;
- pokojnine bodo namesto revalorizacijskega količnika odmerjene na podlagi točkovnega modela; glede na vplačila prispevkov;
- odprava najvišje pokojninske osnove (zdaj 2142,04);
- uvedba bruto pokojnin;
- uvedba predčasne pokojnine za tiste, ki delajo v zdravju škodljivih delovnih pogojih;
- znižanje polne upokojitvene starosti (za oba spola) pri tistih, ki so se zaposlili pred 18. letom;
- socialni prispevki se bodo plačevali od vseh oblik dela (pogodba o zaposlitvi, pogodba o delu, avtorska pogodba in druge pogodbe civilnega prava, študentsko delo), in sicer glede na višino dohodka;
- uvedba delne upokojitve za samozaposlene in kmete;
- tako imenovani socialni transferji, ki se ne financirajo iz socialnih prispevkov (državne pokojnine, varstveni dodatki, dodatki za pomoč in postrežbo) se prenesejo iz pokojninske blagajne v sistem socialne varnosti;
- poenotenje izvajalcev dodatnega pokojninskega zavarovanja, ločitev individualnega in kolektivnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, ločitev med varčevalnim in zavarovalnim delom, uvedba dodatnih spodbud za povečanje vključenosti, zagotavljanje večje možnosti izbire naložbene politike.

9

<http://www.dashofer.si/?section=3&layer=1&content=5&cid=14728&PHPSESSID=0d43d07ca9c082ea2a83cb5b9940d940>

4.2 BISTVENE SPREMEMBE V OBVEZNEM POKOJNINSKEM ZAVAROVANJU¹⁰

Praktično pomeni, da je starost 65 let in 40 let zavarovalne dobe le osnova za odmero višine pokojnine in ne za upokojitev samo. Odhod v pokoj bi torej lahko izbiral vsak zavarovanec glede na svoje osebne okoliščine. Podaljševanje zavarovalne dobe bi vsakemu prinašalo povečanje pokojnine in obratno. Normalno je, da nekdo, ki je delal 40 let in se upokoji pred 63. letom ne more prejemati pokojnine v enaki višini, ker je pričakovati, da jo bo prejemal temu sorazmerno daljši čas. Ker je osnovna pokojnina določena v višini praga revščine, je to tudi osnovni pogoj za upokojitev, saj bi sicer del njegovih življenjskih stroškov padel na pleča države.

Spremembe bi poleg zvišanja polne delovne dobe in minimalne starosti vzpostavile spodbudnejšo politiko bonusov in malusov. Na ministrstvu za delo so namreč prepričani, da trenutni bonusi in malusi ne opravljajo svoje funkcije, ki pa je spodbujevanje daljšega ostajanja v zaposlitvi in preprečevanje prezgodnjega upokojevanja. Predlagane spremembe malusov in bonusov za kasnejše upokojevanje povečujejo na 0,3 odstotke na mesec pred ali po dopolnjeni polni starosti. Predlog uvaja dodatni bonus za tiste, ki ostanejo v zaposlitvi tudi po dopolnjeni polni delovni dobi. Vsako nadaljnje leto bi tako posameznikom prineslo dva odstotka višjo pokojnino, brez omejitev poviševanja.

Poudarjajo tudi, da bi bilo treba razmisliti o črtanju časovnih bonusov (gre za čas študija, služenja vojaškega roka in materinstva). Omenjeni bonusi so namreč močno zmanjševali pozitivne učinke pokojninske reforme iz leta 2000. Med spremembami je tudi podaljšanje obračunskega obdobja za odmero pokojnine s sedanjih 18 na 35 let. Če bi se upoštevali plačani prispevki iz daljšega obdobja – 35 let, bi bil omogočen pravičnejši način odmere pokojnine, saj zaslužki večinoma naraščajo sorazmerno z naraščanjem let delovne dobe (npr. dodatek na delovno dobo), morebitna vmesna prekinitev zaporedja pa bi lahko privedla do bistvenega znižanja pokojnine.

Poudarjajo še, da je treba podrobno preučiti možnost, da se za vsa dela, ne glede na to v kakšnem pravnem razmerju je bilo neko delo opravljeno, plačujejo sorazmerno enaki prispevki glede na višino dohodka. Delodajalec bi tako plačal za stroške dela enako ne glede na status in položaj ponudnika dela.

Z namenom, da bi zagotovili preglednejše poslovanje pokojninske blagajne, naj bi iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja izločili vse transferje oziroma socialne dajatve, ki se znotraj pokojninskega sistema zagotavljajo upravičencem iz državnega proračuna in ki se ne financirajo iz prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Pravica do dodatka za pomoč in postrežbo naj bi se tako prenesla v zakon o dolgotrajni oskrbi, državno pokojnino in pravico do varstvenega dodatka pa naj bi prenesli v zakon o socialnem varstvu.

S 1. januarjem 2015 naj bi začel veljati nov pokojninski sistem, vanj pa bi bili vključeni tisti, ki so 1. januarja 2015 stari manj kot 55 let. Nov sistem izhaja iz temeljnih načel in poslanstva obstoječega pokojninskega sistema. Ohranja pomen prvega stebra in s tem javnega pokojninskega sistema. Prav tako ohranja načela redistribucije in solidarnosti.

¹⁰ <http://24ur.com/novice/slovenija/moski-v-pokoj-pet-let-pred-smrtjo.html>

V sistem obveznega pokojninskega zavarovanja se vpelje sistem navideznih pokojninskih računov (National defined contribution). V sistemu navideznih računov se vplačani prispevki zavarovanca evidentirajo na njegovem osebnem računu. Osebni računi so navidezni, saj se prispevki v okviru dokladnega sistema uporabijo za sprotno izplačevanje pravic upokojencev. Višina posameznikove pokojnine je odvisna od višine vplačanih prispevkov, ki so evidentirani na njegovem navideznem osebnem računu, dolžine vplačevanja in pričakovane preostale življenjske dobe posameznikove generacije ob njegovi upokojitvi. Sredstva, zbrana na navideznih osebnih računih, se obrestujejo v skladu z naprej določenim donosom. V državah, ki že imajo uveljavljen tak sistem, zbrana sredstva usklajujejo z rastjo plač (bodisi z rastjo realnih plač ali pa z rastjo mase realnih plač) ali z rastjo BDP. Vezava na realno ekonomsko kategorijo tako NDC sistem opremi z ohranjanjem koraka z gospodarskim napredkom družbe. Bistvo delovanja NDC sistema je v dosledni indeksaciji prispevkov posameznikov, ki so zavedeni na individualne račune, preglednosti in razumljivosti. Vsak posameznik namreč od administratorja sistema dobiva informacijo o vrednosti vplačanih in indeksiranih sredstev na njegovem navideznem računu in višino pričakovane pokojnine, ki jo lahko, ob določenih v izračun vgrajenih predpostavkah, pričakuje – prvi steber. Pri NDC sistemu so tekoča zbrana sredstva sproti izplačana aktualnim upokojencem, katerim se višina pokojnine določi po vnaprej določeni formuli, ki upošteva spremembe glede pričakovane življenjske dobe moških in žensk. Tako se v primeru, da se življenjska doba podaljša, pokojnine ustrezno prilagodijo, s tem pa se zagotavlja fiskalna vzdržnost pokojninskega sistema.

Predlog izhodišč predvideva fazo, ki bo predvidoma trajala od 1. januarja 2011 do 31. decembra 2014, ter fazo vzpostavitve novega pokojninskega sistema, ki bo predvidoma stopil v veljavo z novim pokojninskim zakonom 1. januarja 2015.

Ne bo posegala v temeljne pridobitve slovenskega pokojninskega sistema, kot so dostojne državno zagotovljene pokojnine znotraj prvega stebra, solidarnost, redistribucija in medgeneracijski sporazum. Spremembe bodo postopne in ne bodo imele večjih posledic za aktualne upokojence ali tiste tik pred upokojitvijo. Povečala se bosta tudi preglednost in učinkovitost celotnega sistema, kar bo državljanom dalo vpogled in vpliv na višino svoje pokojnine ob upokojitvi.

4.3 BISTVENE SPREMEMBE V OBVEZNEM DODATNEM POKOJNINSKEM ZAVAROVANJU¹¹

Preoblikovanje obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja – vzpostavitev poklicnega pokojninskega zavarovanja Obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje se sooča z vrsto pomanjkljivosti, vsekakor pa ne služi namenu, za katerega je bil ustanovljen. Obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje pa je možno brez večjih sistemskih sprememb preoblikovati v učinkovit sistem poklicnega varčevanja, katerega namen je možnost črpanja predčasne pokojnine za tiste delavce, ki delajo na delovnih mestih, ki so težka in zdravju škodljiva oziroma jih po določeni starosti ni moč uspešno opravljati. Vzpostavitev poklicnega pokojninskega zavarovanja zagotavlja pravico do predčasne upokojitve s pravico do poklicne pokojnine, ki se izplačuje od trenutka predčasne upokojitve do izpolnitve pogojev za upokojitev v obveznem pokojninskem zavarovanju. Edini pogoj za pridobitev pravice do

¹¹ <http://www.racunovodja.com/printCL.asp?cl=4086>

poklicne pokojnine je, da zavarovančeva pokojninska doba skupaj z dodano dobo zadošča za pridobitev pravice do starostne pokojnine v obveznem zavarovanju. Posameznik pridobi na podlagi vključitve v poklicno pokojninsko shemo dodano dobo v višini četrtnine obdobja, v katerem je dejansko opravljal delo na delovnem mestu, ki je težko in zdravju škodljivo oziroma ga po določeni starosti ni moč uspešno opravljati. Določi se enotna prispevna stopnja za vsa delovna mesta, za katera so delodajalci dolžni plačevati prispevke za obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje. Država pa delodajalcem zagotovi učinkovit postopek določitve oziroma ukinitve delovnega mesta kot takšnega, na katerem je obvezna vključitev v poklicno pokojninsko shemo. Poklicna pokojninska shema bi se izvajala v obliki vzajemnega pokojninskega sklada, ki bi ga upravljala zavarovalnica, ki bi tudi izplačevala poklicne pokojnine.

4.4 BISTVENE SPREMEMBE V PROSTOVOLJNEM DODATNEM POKOJNINSKEM ZAVAROVANJU¹²

Z modernizacijo prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja bi bilo potrebno zasledovati cilj poenotenja izvajalcev, s katerim bi se zagotovilo preglednejše delovanje, učinkovit nadzor, predvsem pa medsebojna primerljivost delovanja in doseženih rezultatov, ki so bistvenega pomena pri odločanju posameznikov, h kateremu izvajalcu bodo pristopili. Glede na navedeno bi bilo smiselno, da se kot enotni produkt vpelje vzajemni pokojninski sklad, ki se je že do sedaj izkazal kot učinkovitejši, predvsem z vidika preglednejšega delovanja, bolj pogostega poročanja nadzornemu organu, kot tudi z vidika informiranja članov. Predlagana rešitev poenotenja izvajalcev bi šla v smeri razvoja t. i. krovnega (pokojninskega) sklada, ki je bil v slovensko zakonodajo uveden z novelo Zakona o investicijskih skladih in družbah za upravljanje (Ur.l. RS, št. 92/2007). Prav tako bi bilo potrebno razmisliti o ločitvi individualnega in kolektivnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, s čimer bi se dosegla jasnejša razdelitev na II. in III. steber pokojninskega zavarovanja, ki je v svetu namenjena predvsem oblikovanju različnih lastnosti in priznavanju različnih pravic. Določene prilagoditve pa bo potrebno izvesti tudi na področju minimalne zajamčene donosnosti, stroškov upravljavcev in davčnih ter podobnih spodbud za povečanje vključenosti. Zagotoviti je potrebno tudi ustrezen nadzor in sodelovanje članov pri upravljanju s premoženjem pokojninskega sklada.

V novem pokojninskem sistemu bo uveden sistem navideznih pokojninskih računov. Višina pokojnine bo odvisna od višine vplačanih prispevkov, ki bodo evidentirani na posameznikovem osebnem računu, dolžine vplačevanja in pričakovane preostale življenjske dobe ob upokojitvi. Sredstva, zbrana na navideznih osebnih računih, se bodo usklajevala z rastjo realnih plač ali z rastjo BDP. Vsak posameznik bo imel vpogled v informacijo o vrednosti vplačanih in indeksiranih sredstev na navideznem računu in višino pričakovane pokojnine. Z letom 2015 bi uvedli tudi tako imenovani ničelni steber, ki bi tistim, ki v sistem niso mogli prispevati dovolj sredstev in so stari najmanj 65 let, zagotavljal nekakšno osnovno univerzalno pokojnino; njena predvidena višina naj bi znašala okoli 180 evrov ali približno toliko kot sedanje državne pokojnine. Sredstva zanj bi zagotavljal ZPIZ in državni proračun iz prispevkov zavarovancev. Prvi steber ali obvezno pokojninsko zavarovanje bi se še naprej napajal iz prispevkov delavcev in delodajalcev (spremembe v višini prispevkov niso

12

http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/gradivo_za_novinarje_modernizacija_PIZ-25-9-09.pdf

predvidene). Drugi steber naj bi vključeval prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje in poklicno pokojninsko zavarovanje, v tretjem stebru pa bi bila varčevanja in zavarovanja.

Na ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve v predlogu izhodišč za modernizacijo pokojninskega sistema posebno pozornost namenjajo tistim, ki začnejo z delom pred 18. letom. Kljub temu da se bo število teh zavarovancev v prihodnosti predvidoma zmanjševalo, je nerealno pričakovati, da bodo delali petdeset let in več. Tisti, ki so z delom začeli pred 18. letom, se bodo tako lahko upokojili pred dopolnjeno polno starostjo 65 let oziroma bo ta v njihovem primeru ustrezno znižana. V obstoječem pokojninskem sistemu so imele možnost koriščenja tega časovnega bonusa le ženske, predlog pa predvideva uvedbo te možnosti tudi za moške.

V sklopu tega dela je predvidena vzpostavitev posebnega poklicnega pokojninskega zavarovanja za tiste, ki delajo na težkih in zdravju škodljivih delovnih mestih oziroma na delih, ki jih po določeni starosti ni moč uspešno opravljati. Zaposleni na takšnih delovnih mestih bodo predvidoma vključeni v posebno kapitalsko krito shemo, ki bo zagotavljala pravico do predčasne upokojitve s pravico do poklicne pokojnine, ki se izplačuje od trenutka predčasne upokojitve do izpolnitve pogojev za upokojitev v obveznem pokojninskem zavarovanju.

4.5 PRILAGODITEV SISTEMA VALORIZACIJE

Sistem usklajevanja pokojnin je namenjen ohranjanju oziroma vzdrževanju realne vrednosti pokojnin. V času uživanja pokojnine naj bi se ohranjalo razmerje med zneskom pokojnine in povprečno plačo v državi, kot je veljalo ob uveljavitvi pokojnine. Vse poznejše spremembe višine priznanih in odmerjenih pokojnin so odvisne predvsem od predpisanega načina usklajevanja, s katerim se ohranja njihova vrednost. Različni načini usklajevanja se tako neposredno odražajo v obsegu potrebnih sredstev za izplačilo pokojnin in drugih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Iz navedenega razloga so prav zakonske ureditve, s katerimi so se v preteklosti urejevala usklajevanja, doživljale najpogostejše spremembe in dopolnitve. Predpisi, ki urejajo pokojninsko in invalidsko zakonodajo, sedaj določajo, da se pokojnine usklajujejo glede na rast povprečne mesečne plače, izplačane zaposlenim pri pravnih osebah, ki jo SURS objavlja v Uradnem listu RS. Upošteva se gibanje povprečnih bruto plač, medtem ko so se po prejšnji zakonski ureditvi upoštevala gibanja preračunanih povprečnih neto plač. Tako preračunane plače so ustrezale za povprečno stopnjo davkov in prispevkov znižanim povprečnim bruto plačam, sedaj pa se upoštevajo gibanja povprečnih bruto plač. Sprememba je bila posledica uveljavitve novega zakona o dohodnini s 1. 1. 2005. Navedeni zakon je med drugim vplival tudi na drugačno višino povprečne stopnje prispevkov in davkov, obračunanih od plač v Republiki Sloveniji, ki je med letom ni mogoče določiti. Zaradi učinkov spremenjene davčne zakonodaje je med gibanji povprečnih bruto in neto plač, ki do tedaj niso bistveno odstopala, nastal večji razkorak, kar je vplivalo tudi na dosežena razmerja med pokojninami in plačami. Sedaj veljavna ureditev valorizacije pokojnin bo v bodoče še močneje vplivala na porast dodatnega primanjkljaja v pokojninski blagajni, zato je potrebno proučiti možnost spremembe valorizacije na način, ki bo ohranjala realno vrednost višine priznanih in odmerjenih pokojnin in hkrati zagotavljala finančno vzdržnost pokojninske blagajne. Možna rešitev za pravočasno preprečitev porasta dodatnega primanjkljaja v pokojninski blagajni bi bila sprememba valorizacije pokojnin tako, da bi se vpeljala t. i. švicarska formula, ki upošteva tako rast plač (50 %) kot tudi spremembo cen življenjskih

potrebščin (inflacijo) (50 %). Nov način usklajevanja bi pomenil nižjo rast pokojnin in zmanjševanje prihodnjega finančnega bremena.

4.6 IZLOČITEV ČISTIH SOCIALNIH TRANSFERJEV¹³

Z namenom zagotoviti preglednejše poslovanje pokojninske blagajne se iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja izloči vse transferje oziroma socialne dajatve, ki se znotraj pokojninskega sistema zagotavljajo upravičencem iz državnega proračuna in ki se ne financirajo iz prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. S tem se zagotovi ločitev socialnih dajatev od čistih pokojninskih dajatev (starostna, invalidska, vdovska in družinska pokojnina), ki se financirajo iz pobranih prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. V skladu z navedenim ukrepom se pravico do dodatka za pomoč in postrežbo prenese v Zakon o dolgotrajni oskrbi, državno pokojnino in pravico do varstvenega dodatka, ki je prejemek uživalcev starostnih, invalidskih, vdovskih in družinskih pokojnin, zaradi zagotovitve socialne varnosti pa se prenese v Zakon o socialnem varstvu. Pravica do invalidnine, odpravnine, oskrbnine in letnega dodatka se (zaradi nepovezanosti s plačilom prispevkov) izloči iz pokojninskega sistema oziroma se jih prenese na drugo področje (npr. nadomestilo za telesno okvaro – sistem varstva invalidnosti ...). Trenutno je še vedno v veljavi Samoupravni sporazum o seznamu telesnih okvar, ki je bil nazadnje spremenjen leta 1989. Iz izkušenj v praksi bi bilo zato, glede na tehnološki napredek, potrebno preveriti njegovo ustreznost in vnesti potrebne spremembe, saj je v veliki meri pomanjkljiv in zastarel. Ob tem je potrebno proučiti smiselnost takšne ureditve, saj imajo po zadnjih podatkih evropske države in države bivše SFRJ popolnoma drugačno ureditev. Umeščenost te pravice v sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja je vprašljiva, saj pri telesnih okvarah ne gre v vseh primerih za delovno invalidnost oziroma izgubo ali zmanjšanje delovne zmožnosti za opravljanje svojega poklica, kar je sicer riziko invalidskega zavarovanja.

4.7 VZPOSTAVITEV SISTEMA BRUTO POKOJNIN¹⁴

Pokojninsko zavarovanje ne pozna čistega bruto – neto sistema, saj v preteklosti za uvedbo takšnega sistema nismo imeli dovolj podatkov. Pokojninski zavod podatke sedaj ima, zato bi bila uvedba sistema, ki bi dejansko izhajal iz popolnih podatkov posameznika (o njegovi plači pred obdavčitvijo in prispevkih za socialno varnost) zelo dobrodošla in ne bi bilo potrebno pretvarjati, podatkov s povprečno stopnjo davkov in prispevkov od plač, zelo dobrodošla. Učinek »razbrutenja« plače na podlagi povprečnih stopenj dohodnine in prispevkov za socialno varnost, ki se plačujejo iz plač, je za posameznika nekorekten. Posebej v povprečni stopnji dohodnine se izraža predvsem davčna politika države, ki različno vpliva na razpoložljivo (neto) plačo posameznega zavarovanca (izkoriščenost davčnih olajšav, posebej olajšav za vzdrževane družinske člane). Po sistemu razbrutenja so zavarovanci, ki prejemajo plačo, ki je obdavčena po individualni stopnji, višji od povprečne stopnje, v ugodnejšem položaju, saj se pri razbrutenju upošteva povprečna stopnja, ki je nižja. Posebej v obdobju od leta 2005 dalje, ko se zmanjšuje davčna obremenitev plač preko povišane splošne olajšave, uvedene dodatne splošne olajšave, spremembe lestvice in davčnih razredov, se ta učinek na pokojninsko osnovo zavarovancev, še povečuje. Če je upoštevano dejstvo, da sistem iz

¹³ <http://www.racunovodja.com/printCL.asp?cl=4086>

¹⁴

http://www.mdds.gov.si/fileadmin/mdds.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/word/Dokument_o_modernizaciji_25_9_09.pdf

socialnega zavarovanja temelji na pravicah pred obdavčitvijo in plačilom socialnih prispevkov (npr. nadomestilo plače zaradičasne zadržanosti od dela po ZZVZZ), je potrebno proučiti možnost, da se tudi pokojninske pravice odmerjajo od pokojninske osnove v bruto znesku.

4.8 POKLICNA POKOJNINA¹⁵

Poklicna pokojnina se izplačuje v obliki predčasne pokojnine od uveljavitve pravice do predčasne pokojnine do uveljavitve pravice do starostne pokojnine v obveznem zavarovanju. Pogoji za pridobitev poklicne pokojnine se vežejo izključno na trajanje vključenosti v poklicno pokojninsko shemo (četrtna obdobja). Edini pogoj za pridobitev pravice do poklicne pokojnine je, da zavarovančeva pokojninska doba skupaj z dodano dobo, ki se določa v četrtni obdobja vključenosti v poklicno pokojninsko shemo, zadošča za pridobitev pravice do starostne pokojnine v obveznem zavarovanju. Čas prejemanja poklicne pokojnine pa je nato odvisen od obdobja dodane dobe, pridobljene na podlagi vključenosti v obvezno dodatno pokojninsko dobo. S takšno rešitvijo se vzpostavi pregleden sistem pogojev za pridobitev pravice do poklicne pokojnine, ki članu omogoča načrtovanje, hkrati pa mu prepušča odločitev o datumu uveljavitve pravice do poklicne pokojnine glede na višino zbranih sredstev.

Poklicna pokojnina in znižana poklicna pokojnina bi se določili v višini, pri kateri se sedanja vrednost odmerjenih pokojnin, prispevkov za zdravstveno zavarovanje in stroškov izplačevanja izenači z vrednostjo izplačila člana. Poklicna pokojnina bi se zavarovancu izplačevala v mesečnih zneskih od pridobitve poklicne pokojnine do izpolnitve minimalnih pogojev za pridobitev starostne pokojnine v obveznem zavarovanju. S takšno ureditvijo (vezavo pravice do poklicne pokojnine zgolj na pogoj pokojninske dobe) se zavarovancu omogoča odlaganje uveljavitve pravice do poklicne pokojnine glede na višino zbranih sredstev ter posledično višino poklicne pokojnine.

15

http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/word/Dokument_o_modernizaciji_25_9_09.pdf

5 PRAKTIČNI DEL NALOGE

5.1 IZBOR IN STRUKTURA VZORCA

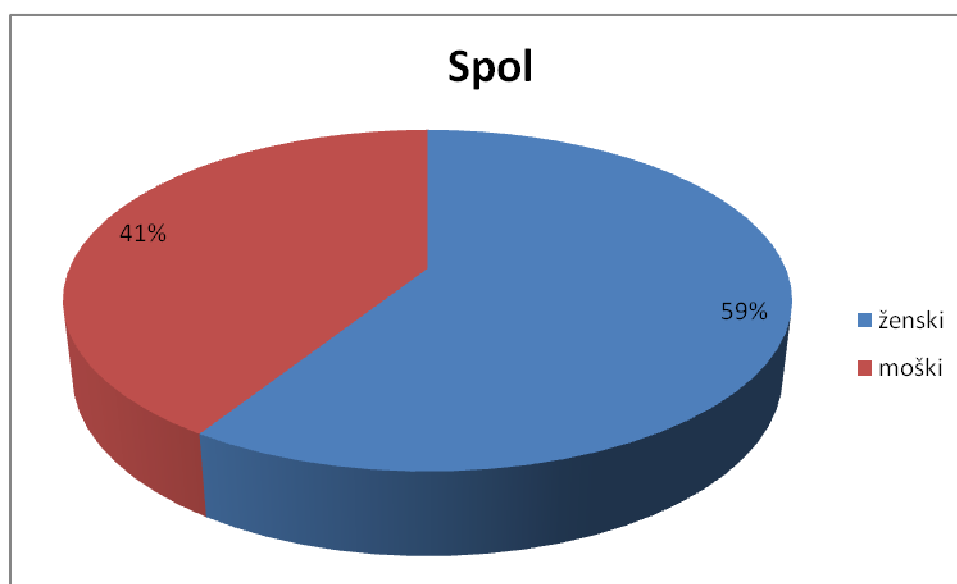
V postopku pridobivanja primarnih podatkov sva uporabili metodo raziskovanja na terenu. Izvajali sva metodo spraševanja s pomočjo vnaprej pripravljenega anketnega vprašalnika. Anketa je bila anonimna. Anketirali pa sva po šolah, domovih ter doma.

Anketiranje sva izvedli na področju Savinjske regije. V raziskavi je sodelovalo 200 anketirancev in anketirank. Med vprašanji ni bilo nobenega neveljavnega ali pomanjkljivo izpolnjenega vprašalnika. Izpolnjene vprašalnike sva računalniško ter grafično obdelali.

V nadaljevanju prikazujeva strukturo najinega anketiranja.

1. Spol

ženski	59 %	118
moški	41 %	82

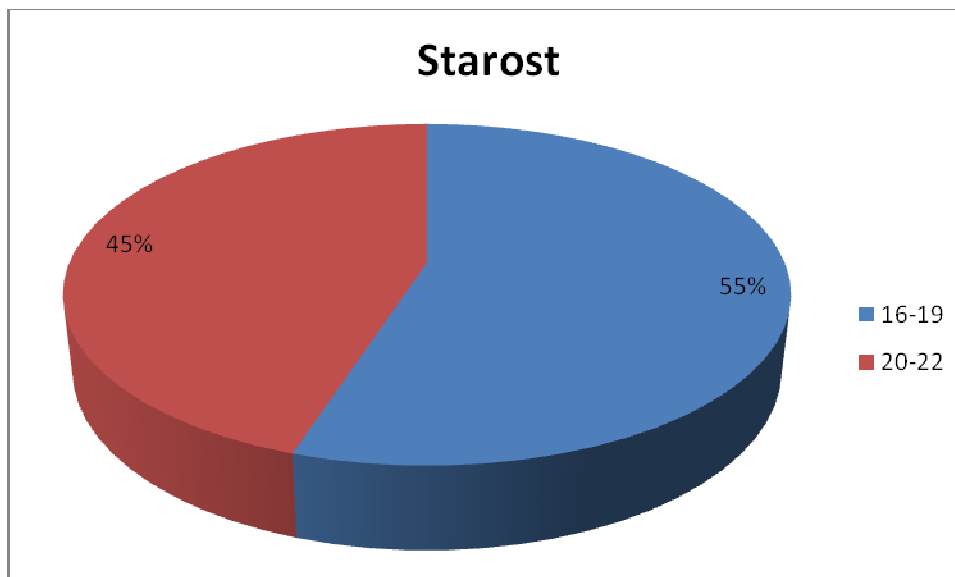

Graf 9: Struktura anketirancev po spolu

Od 200 anketiranih je odgovarjalo 118 (59 %) žensk in 82 (41 %) moških.

2. Starost

16-19 let	55 %	110
20-22 let	45 %	90

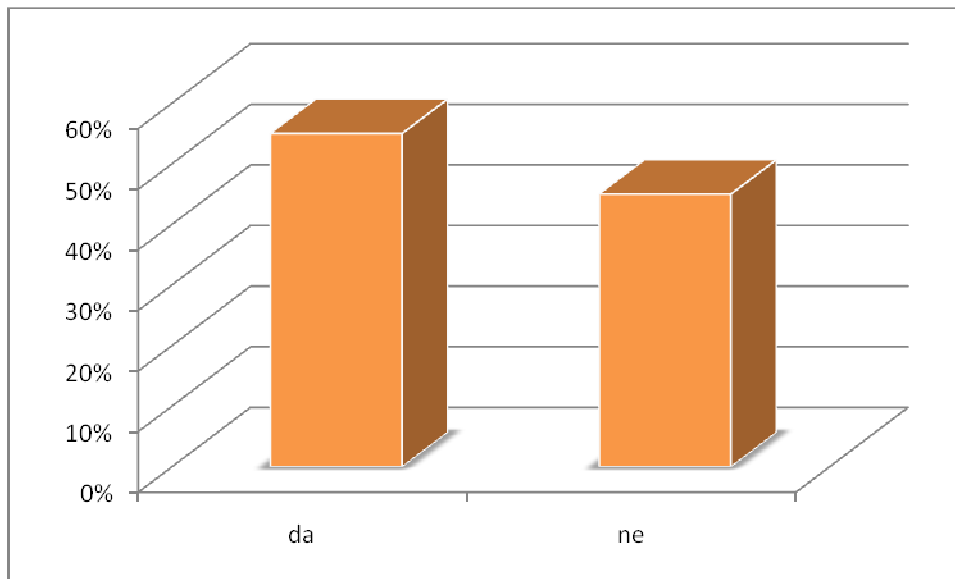

Graf 10: Struktura anketirancev po starosti

Na anketo je odgovorilo 110 anketirancev (55 %) starih od 16-19 let in 90 anketirancev (45 %) starih 20 - 22 let.

3. Ali veste, da se pripravlja sprememba obstoječega pokojninskega zakona?

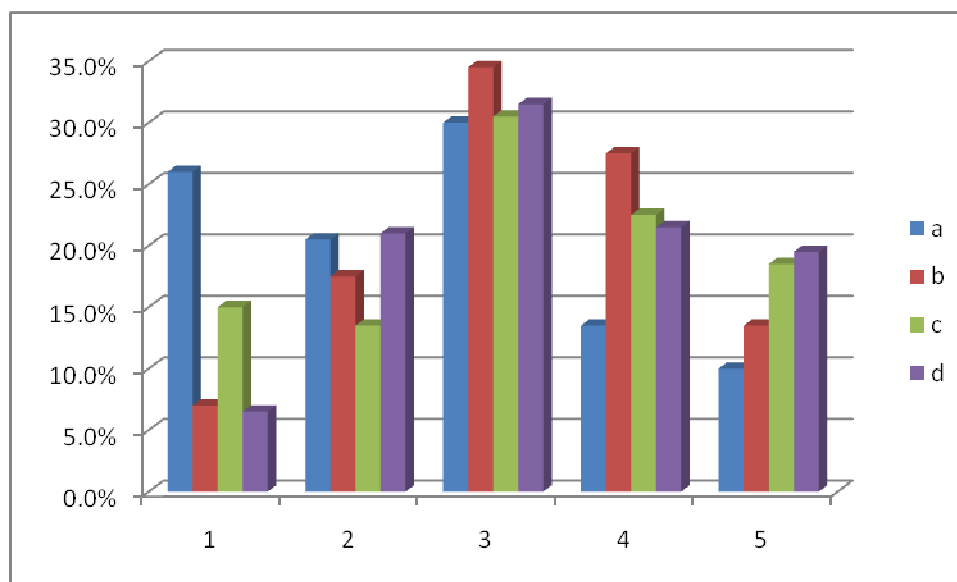
da	55 %	110
ne	45 %	90

Graf 11: Sprememba obstoječega pokojninskega zakona

Na vprašanje je 110 (55 %) anketiranih odgovorilo, da vedo, da se pripravlja sprememba obstoječega pokojninskega zakona, 90 (45 %) anketirancev pa tega ne ve. Pričakovale smo, da večina anketiranih ne ve za spremembo pokojninskega zakona.

4. V naslednji tabeli izrazite vaše mnenje o nujnosti in razlogih za pokojninsko reformo. Pri vsaki trditvi obkrožite v kolikšni meri se s trditvijo strinjate (1 = nikakor se ne strinjam, 2 = se ne strinjam, 3 = delno se strinjam, 4 = strinjam se, 5 = v celoti se strinjam).

	1	2	3	4	5
a) Sprememba pokojninske reforme je potrebna.	50 (26,0 %)	41 (20,5 %)	60 (30,0 %)	27 (13,5 %)	20 (10,0 %)
b) Staranje prebivalstva je velik ekonomski in socialni problem.	14 (7,0 %)	35 (17,5 %)	69 (34,5 %)	55 (27,5 %)	27 (13,5 %)
c) Mladi se kasneje vključujejo na trg dela.	30 (15,0 %)	27 (13,5 %)	61 (30,5 %)	45 (22,5 %)	37 (18,5 %)
d) Dolgoročna nevezdržnost javnih financ (javnofinančni primanjkljaj)	13 (6,5 %)	42 (21,0 %)	63 (31,5 %)	43 (21,5 %)	39 (19,5 %)

Graf 12: Mnenje in nujnost pokojninske reforme

Na trditve, da je pokojninska reforma potrebna, se 50 (26 %) anketiranih nikakor ne strinja, 41 (20,5 %) anketiranih se ne strinja, 60 (30 %) anketiranih se delno strinja, 27 (13,5 %) anketiranih se strinja in 20 (10 %) anketiranih se v celoti strinja.

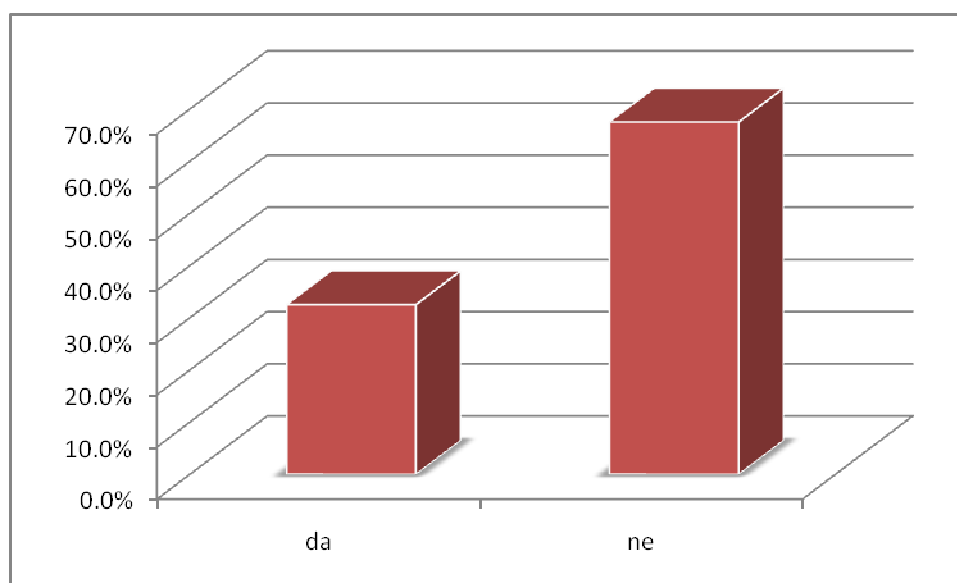
Na trditev, da je staranje prebivalstva velik ekonomski in socialni problem, je 14 (7 %) anketiranih odgovorilo, da se nikakor ne strinjajo s trditvijo, 35 (17,5 %) anketiranih se ne strinja s trditvijo, 69 (34,5 %) anketiranih se delno strinja s trditvijo, 55 (27,5 %) anketiranih se strinja s trditvijo in 27 (13,5 %) anketiranih se popolnoma strinja s trditvijo.

Na trditev, da se mladi kasneje vključujejo na trg dela, je 30 (15 %) anketiranih odgovorilo da se nikakor ne strinjajo, 27 (13,5 %) anketiranih se ne strinja s trditvijo, 61 (30,5 %) anketiranih se s trditvijo delno strinja, 45 (22,5 %) anketiranih se s trditvijo strinja in 37 (18,5 %) anketiranih se s trditvijo v celoti strinja.

Na trditev, da je v državi dolgoročna nevzdržnost javnih financ oz. javno finančni primanjkljaj, se 13 (6,5 %) anketiranih nikakor ne strinja, 42 (21 %) anketiranih se ne strinja s trditvijo, 63 (31,5 %) anketiranih se delno strinja s trditvijo, 43 (21,5 %) anketiranih se s trditvijo strinja in 39 (19,5 %) anketiranih se s trditvijo v celoti strinja.

5. Ali poznate vsebino pokojninske reforme?

da	32,5 %	65
ne	67,5 %	135

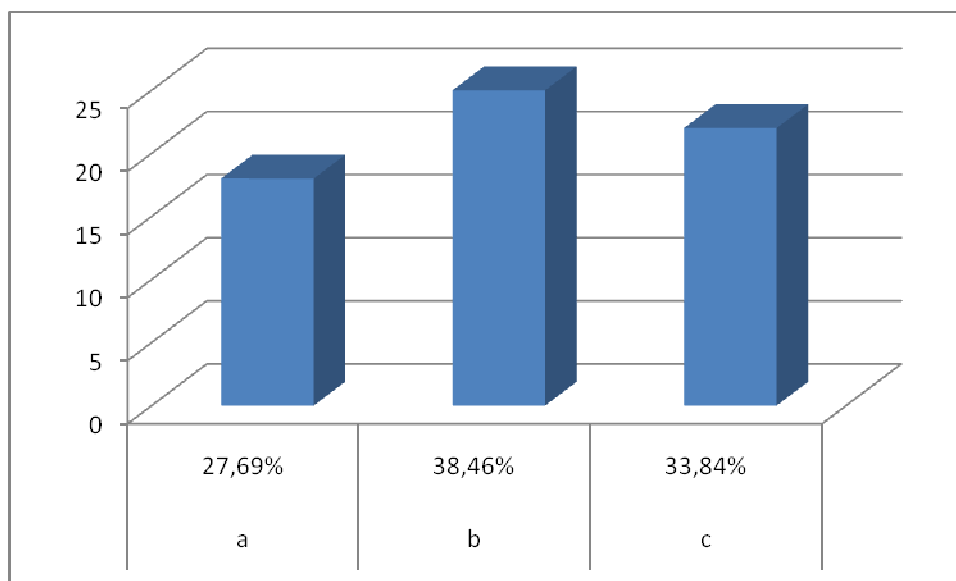

Graf 13: Vsebina pokojninske reforme

Na najino pričakovanje vsebino pokojninske reforme pozna komaj 65 anketirancev (32,5 %), medtem ko 135 anketiranih (67,5 %) te vsebine ne pozna.

6. Če ste na prejšnji odgovor odgovorili z da, napišite katero.

a) Zavarovanec pridobi pravico do starostne pokojnine pri starosti 58 let, če je dopolnil 40 let pokojninske dobe oz. 38 let (ženske).	27,69 %	18
b) Starostna pokojnina se odmeri od mesečnega povprečja plač.	38,46 %	25
c) Zavarovanec pridobi pravico do starostne pokojnine pri starosti 65 let (moški) oz. 63 let (ženske), če je dopolnil najmanj 15 let delovne dobe.	33,84 %	22

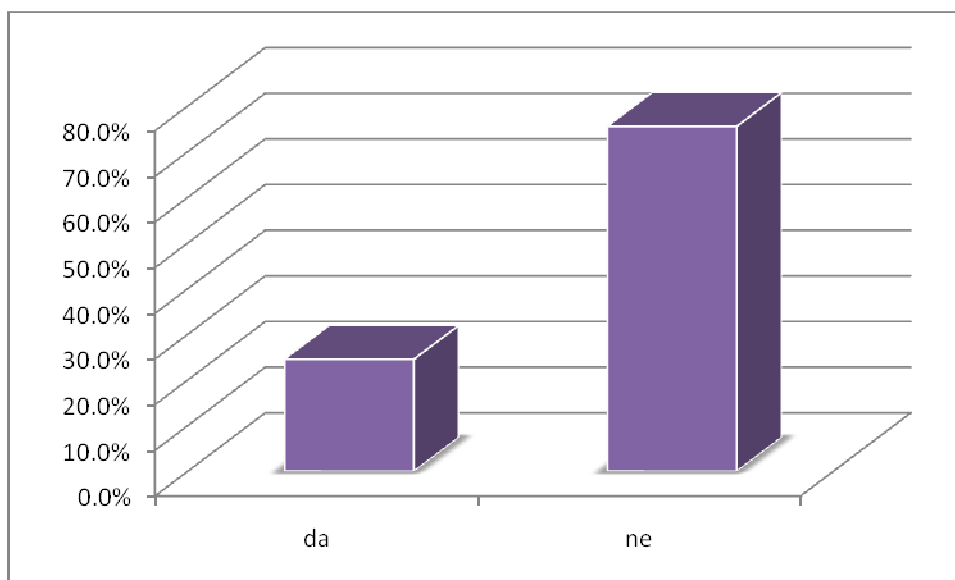

Graf 14: Prikaz anketirancev, ki poznajo eno od treh vsebin pokojninske reforme

Iz grafa, ki predstavlja povzetek treh vsebin pokojninske reforme, sva ugotovili, da največ anketiranih pozna drugo vsebino (25 anketiranih – 38,46 %), da se starostna pokojnina odmeri od mesečnega povprečja plač.

7. Ali se strinjate s predlogom povišanja starostne dobe upokojevanja?

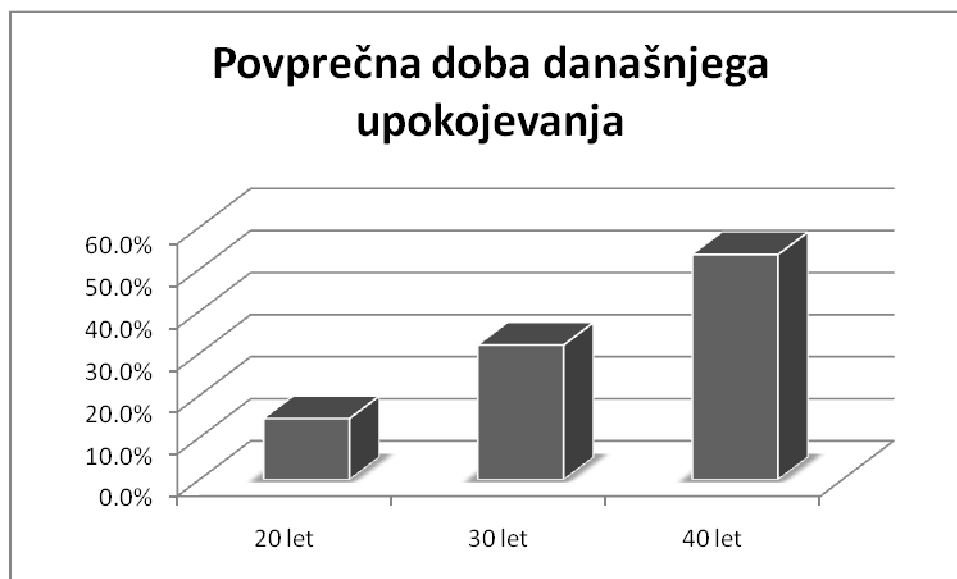
da	24,5 %	49
ne	75,5 %	151

Graf 15: Strinjanje s predlogom povišanja starostne dobe upokojevanja

S predlogom povišanja starostne dobe upokojevanja se strinja 49 anketiranih (24,5 %), kar 151 anketiranih (75,5 %) pa se s tem predlogom ne strinja.

8. Koliko znaša današnja povprečna delovna doba za upokožitev?

a) 20 let	14,5 %	29
b) 30 let	32,0 %	64
c) 40 let	53,5 %	107

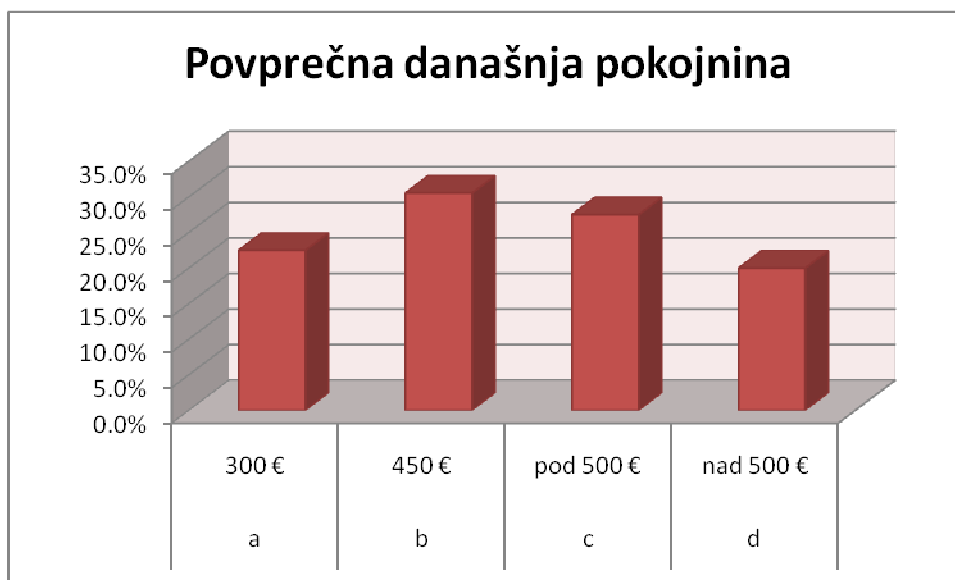

Graf 16 Povprečna doba upokojevanja

Le 29 anketiranih (14,5 %) misli, da znaša povprečna delovna doba upokojevanja 20 let, 64 anketiranih (32,0 %) je odgovorilo, da znaša povprečna delovna doba 30 let in kar 107 anketirancev (53,5 %) se je odločilo za odgovor 40 let, kar sva tudi pričakovali.

9. Koliko znaša današnja povprečna pokojnina?

a)	300 EUR	22,5 %	45
b)	450 EUR	30,6 %	61
c)	pod 500 EUR	27,5 %	54
d)	nad 500 EUR	20 %	40

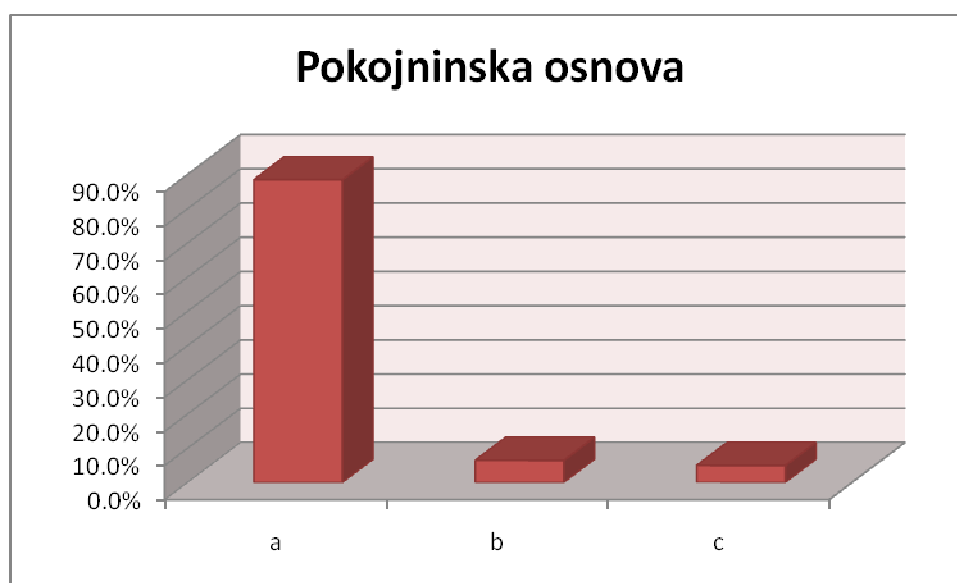

Graf 17 Povprečna višina današnje pokojnine

Na vprašanje koliko znaša današnja povprečna pokojnina, je 45 anketiranih (22,5 %) odgovorilo, da znaša 300 EUR, 61 anketirancev (30,6 %) je odgovorilo, da znaša 450 EUR, 54 anketirancev je odgovorilo, da pokojnina znaša pod 500 EUR in 40 anketiranih (20 %) je odgovorilo, da znaša današnja pokojnina nad 500 EUR.

10. Pokojninska doba se obračuna na osnovi:

a) Vseh let delovne dobe.	88,5 %	177
b) Prvih 10 let delovne dobe.	6,5 %	13
c) Zadnjih 5 let delovne dobe.	5 %	10

Graf 18 Pokojninska osnova

Na vprašanje, na kateri osnovi se obračuna pokojninska doba, je po našem pričakovanju odgovorilo največ anketiranih 177 (88,5 %), da se pokojninska doba obračuna na osnovi vseh let delovne dobe. Le 13 anketiranih (6,5 %) je odgovorilo, da se obračuna na osnovi prvih deset let delovne dobe in 10 anketiranih (5 %) je odgovorilo, da se obračuna na osnovi zadnjih 5 let delovne dobe.

6 OVREDNOTENJE HIPOTEZ

H1: Večina mladih ve, da se pripravlja sprememba obstoječega pokojninskega zakona.

Na vprašanje je kar 55 % anketiranih odgovorilo, da vedo, da se pripravlja sprememba obstoječega pokojninskega zakona.

Hipotezo 1 lahko potrdiva.

H2: Večina anketirancev se strinja, da je pokojninska reforma potrebna.

Iz podatkov (graf) je razvidno, da sprememba pokojninske zakonodaje po mnenju mladih ni potrebna, saj je kar 23,5 % anketirancev odgovorilo, da ni potrebna.

Hipotezo 2 lahko ovrževa.

H3: Večina anketirancev ne pozna vsebine reforme.

Hipotezo lahko potrdiva, saj 67,5 % anketirancev ne pozna vsebine pokojninske reforme. To je bilo v skladu z najinimi pričakovanji, saj mladi še ne razmišljajo o svoji prihodnosti.

Hipotezo 3 lahko zato potrdiva.

H4: Večina anketirancev se ne strinja o povišanju starostne dobe za upokojitev.

Anketirani se ne strinjajo s povišanjem starostne dobe za upokojitve, saj je kar 75,5 % anketiranih odgovorili ne.

Hipotezo 4 lahko zato potrdiva.

H5: Večina anketirancev meni, da je današnja povprečna doba za upokojitev 30 let.

53,5 % anketiranih meni, da je današnja povprečna doba za upokojitev 40 let.

Hipotezo 5 lahko ovrževa.

H6: Večina anketirancev meni, da znaša povprečna pokojnina pod 500 EUR.

30 % anketiranih je navedlo, da znaša povprečna pokojnina 450 EUR, medtem ko 27,5 % anketirancev meni, da znaša povprečna pokojnina pod 500 EUR.

Hipoteza 6 se ovrže.

H7: Večina anketirancev meni, da se pokojninska osnova obračuna na osnovi vseh let delovne dobe.

V skladu z najinimi pričakovanji kar 88,5 % anketirancev meni, da se pokojninska osnova obračuna na osnovi vseh let delovne dobe.

Hipoteza 7 se potrди.

7 ZAKLJUČEK

V teoretičnem delu sva spoznali:

V zadnjih letih so se v Sloveniji zgodile velike spremembe. V takšni družbi pa smo najbolj ogroženi mladi, saj je naša prihodnost odvisna od sprememb pokojnin, plač in od ponudnikov dela. Slovenija spada med države, kjer je pojav naraščanja deleža starega prebivalstva zelo očiten. Na krhko stabilnost in nevzdržnost pokojninskega sistema je opozorila gospodarska kriza, ki je prizadela ves svet. Delovna doba se daljša, zato se tudi mladi kasneje vključujejo na trg dela. Mladi pa se tudi dlje šolajo, posledica tega pa je, da se podaljšuje čas njihovega vstopa na trg dela. Zato bodo moški in ženske delali do višje starosti. Žal pa verjetno nekateri sploh ne bodo dočakali pokojnin. Trenutna gospodarska kriza je pripomogla k dejstvu, da se bomo upokojevali starejši in prejeli nižje javne pokojnine. Znatno višja upokojitvena starost in drugačen izračun pokojnine, ki jo prinaša nova pokojninska zakonodaja, bosta krepko posegla v višino javne pokojnine. Če ne bomo mogli ali želeli delati do pozne starosti (65 let), bo naša javna pokojnina še dodatno znižana. Brez zakonskih sprememb, ki bi okrepile dodatno pokojninsko zavarovanje, bodo naši upokojenci sodili v skupino najrevnejših. Med skupaj 30 članicami Organizacije za sodelovanje in razvoj (OECD), kamor sodijo tudi ZDA, je le nekaj takšnih, v katerih zakonodaja omogoča, da zaposleni po odhodu v pokoj prejmejo pokojnino, ki pomeni skoraj 100 % nadomestilo plače, ki so jo prejeli v svoji aktivni dobi.

V praktičnem delu sva spoznali:

Ugotovili sva, da večina mladih ne pozna vsebine pokojninske reforme, saj niti ne razmišljajo o tem, vedo pa da se bodo zgodile spremembe, vendar ne vedo kakšne. Večina mladih se strinja s tem, da pokojninska reforma ni potrebna, vendar večina sploh ne razmišlja o tem, ker se jim zdaj to še ne zdi pomembno, ker se še šolajo in imajo še dovolj časa za to. Mladi se ne strinjajo s povišanjem starostne dobe, ki znaša 30 let, vendar bo sčasoma verjetno ta doba še narasla. Večina mladih ve, da se pokojninska osnova obračuna na osnovi vseh let delovne dobe, veliko pa jih ne ve, da današnja povprečna doba za upokojitev znaša 30 let.

8 LITERATURA

Elektronski viri:

- Modernizacija pokojninskega sistema 25. 9. 2009; gradivo za novinarje (povzeto dne 21.12. 2009) Dostopno na: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/gradivo_za_novinarje_modernizacija_PIZ-25-9-09.pdf
- Pokojninska reforma je nujna (povzeto dne 25. 11. 2009) Dostopno na: <http://24ur.com/novice/slovenija/moski-v-pokoj-pet-let-pred-smrtjo.html>
- Premožbenjsko svetovanje – CRESUS (povzeto dne 18. 11. 2009) Dostopno na: <http://www.cresus.si/novica.php?id=48>
- Upokojitev (povzeto dne 14. 1. 2010) Dostopno na: <http://e-uprava.gov.si/e-uprava/dogodkiPrebivalci.euprava?zdid=690&sid=361>
- Portal z računovodskimi in davčnimi informacijami 25. 9. 2009; (povzeto dne 25. 11. 2009) Dostopno na: <http://www.racunovodja.com/printCL.asp?cl=4086>
- HORVAT, Diana - Trije pokojninski stebri (povzeto dne 25. 11. 2009) Dostopno na: <http://cekin.si/clanek/zavarovanje/trije-pokojninski-stebri.html>
- Modernizacija pokojninskega sistema v Republiki Sloveniji 25. 9. 2009 (povzeto dne 25. 11. 2009) Dostopno na: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/word/Dokument_o_modernizaciji_25_9_09.pdf

Knjižni viri:

- KALČIČ, Miran, 2002 Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju; Ljubljana: GV založba

PRILOGA 1

Spoštovani!

Sva Jasna Kožuh in Milena Kukovič dijakinji 2. c PTI Poslovno-komercialne šole Celje. V okviru raziskovalne naloge Pokojninska reforma in mladi bova izvedli anketni vprašalnik, ki nama bo pomagal pri nadaljnjem raziskovanju te naloge. Prosiva vas, da rešite anketo. Za odgovore se vam že vnaprej zahvaljujema.

1. Spol
 - a) Ženski
 - b) Moški

2. Starost
 - a) Od 16-19
 - b) Od 20-22

3. Ali veste, da se pripravlja sprememba obstoječega pokojninskega zakona?
 - a) Da
 - b) Ne

4. V naslednji tabeli izrazite vaše mnenje o nujnosti in razlogih za pokojninsko reformo. Pri vsaki trditvi obkrožite v kolikšni meri se s trditvijo strinjate (1 = nikakor se ne strinjam, 2 = se ne strinjam, 3 = delno se strinjam, 4 = strinjam se, 5 = v celoti se strinjam).

a) Sprememba pokojninske reforme je potrebna.	1	2	3	4	5
b) Staranje prebivalstva je velik ekonomski in socialni problem.	1	2	3	4	5
c) Mladi se kasneje vključujejo na trg dela.	1	2	3	4	5
d) Dolgoročna nevzdržnost javnih financ (javnofinančni primanjkljaj).	1	2	3	4	5

5. Ali poznate vsebino pokojninske reforme?
- Da.
 - Ne.
6. Če ste na zgornjo trditev odgovorili z da, napišite katero.
- Zavarovanec pridobi pravico do starostne pokojnine pri starosti 58 let, če je dopolnil 40 let pokojninske dobe (moški), oz. 38 let pokojninske dobe (ženske).
 - Starostna pokojnina se odmeri od mesečnega povprečja plač.
 - Zavarovanec pridobi pravico do starostne pokojnine pri starosti 65 let (m) oz. 63 (ženske), če je dopolnil najmanj 15 let delovne dobe.
7. Ali se strinjate s predlogom povišanja starostne dobe upokojevanja?
- Da.
 - Ne.
8. Koliko znaša današnja povprečna delovna doba za upokojitev?
- 20 let
 - 30 let
 - 40 let
9. Koliko znaša današnja povprečna pokojnina?
- 300 EUR
 - 450 EUR
 - Pod EUR
 - Nad 500 EUR
10. Pokojninska doba se obračuna na osnovi
- Vseh let delovne dobe.
 - Prvih 10 let delovne dobe.
 - Zadnjih 5 let delovne dobe.